REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XXVIII. ÉVFOLYAM 1. SZÁM Ára: 500 Ft 2021. FEBRUÁR

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszavásárlás, megváltás, önmegváltás. A szó az 1745-ös Jász-kun Redemptiora utal, amikor a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszavásárolták kiváltságaikat Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

Csatabemutató Isaszegen *Fotó: Kovács Bettina*

TARTALOM

A jászkun szabadság jogi szabályozói IV. rész ..... 2-5. oldal
Utak, távolságok a Jászságban és a Nagykunságban a folyószabályozások előtt II. rész ..... 5. oldal
Emlékezés régi jászberényi tanárokra XXIII. ..... 6-9. oldal
Emlékezés dr. Nemes András főorvosra ..... 9. oldal
Víz Zoltán, a templomépítő pap ..... 10-11. oldal
Hajdan volt lacházi iparosok és kereskedők 1. rész ..... 12-13. oldal
A NÉPTANÍTÓK EMLÉKEZETE 13-14. oldal
Düsen Kaseinov, a TÜRKSOY főtitkára Karcagon járt ..... 14-15. oldal
A SzűcsRózsa Alkotócsoport 2020-as eredményei ..... 16-17. oldal
Emlékezés Németh Gyula turkológus születésének 130. évfordulójára ..... 18-19. oldal
Néhány szó a jászsági pendzsomról ..... 19. oldal
Jászberényből indult a 48-as katonai hagyományőrző mozgalom ..... 20-23. oldal
Elment Gutnov oszét történész professzor ..... 23. oldal
JÁSZ ALKOTÓK - D. Kovács Júlia festőművész ..... 24-25. oldal
Bathó Edit: A pendzsomtól a discóig. Táncélet a Jászságban a 18–21. században. ..... 25-26. oldal
Búcsú Lukácsi László helytörténeti kutatótól ..... 27. oldal
Dr. Suba Györgyné Kocsis Julianna: Az ONCSA áldásos tevékenysége a Jászságban ..... 28. oldal
Fülöpszállás története. Rendhagyó könyvismertetés ..... 29. oldal
Összekacsintás Vágó Pál festőművésszel ..... 30-31. oldal
Földi József: Jászárokszállás története Krónika a kezdetektől 2020. I. feléig ..... 32. oldal

A Jászkun szabadság jogi szabályozói
IV. rész

A helyi rendtartások térnyerése a Jászkun Redempciót követően

Az 1745 utáni évtized statutumainak keletkezési körülményeiről nagyon kevés írásos dokumentum maradt meg. Az bizonyos, hogy a közös alaptörvények mellé a népesség településenként eltérő anyagi lehetőségei, területi adottságai, mentalitásuk kikényszerítette a közösségi együttélés erőteljesebb helyi szabályozását.
A Kiskun kerület két települése Majsa és Félegyháza, – melyek a török uralom alatt elnéptelenedtek – 1743-tól népesült be, lakosságuk az ország különböző vidékeiről verbuválódott földbérlő telepesekből vált a redempció részesévé. Számukra kiemelt feladatot jelentett a beilleszkedés az éppen hatalmas változás előtt álló Jászkun kerület szervezetébe. A feladat még akkor is adott volt, ha a lakosság többsége eleve a Jászságból vagy a Kunságból költözött új lakóhelyére. Az újra népesült kiskunsági falvak közül Félegyháza (Kiskunfélegyháza) levéltári anyaga teremtett lehetőséget a folyamat vizsgálatra. Félegyháza új lakosai első összeírásuk szerint 57 helységből érkeztek. Többségük a Jászságból (51,21%) költözött át, a többi lakosságot egyéb településekről, vármegyés helyekről csábította költözésre a földszerzési lehetőség. A település közösségének összecsiszolódása, a helység alapításának problémái, a közös föld használata, s beilleszkedésük a kerületek igazgatási rendszerébe elöljáróiktól számos helyi probléma gyors megoldását követelte.

A benépesülő falu közösséggé szervezésében az elöljáróság nem támaszkodhatott sem a falu hagyományaira sem a helyi szokásjogra, hiszen azok még nem alakultak ki. A közösség életének irányításában a tágabb igazgatási egység – jelen esetben a Jászkun kerület – szabályozói, és az elöljárók személyiségébe beépült hagyomány és erkölcsi normarendszer érvényesült. Azt is figyelembe kell venni, hogy a vezetők és vezetettek mindennapi rendszeres kapcsolata eleven volt, amelyet a vezetettek kis létszáma és a megtelepedéssel járó hasonló gondok közvetlenné tettek. A tágas faluhatárból az érkező telepesek igaerejük szerint foglaltak megművelhető földet, de jelentős és folytonos volt a népesség cserélődése. A redempció azonban gyökeresen megváltoztatta a földbirtoklás, a földművelés és a társadalmi élet lehetőségeit.

A redempcióval járó anyagi terhek és a termőföld elosztása – hiányos adataink szerint is – társadalmi konfliktusokat eredményezett, melyek következményeként Almássy János főkapitány vizsgáló bizottsága letette a bíróságból a Jászfényszaruból érkezett Páll Mihályt, és kitiltotta a helységből. Az indoklás szerint a letett bíró a lakosság között *sok egyenetlenséget és lármázást szerzett.* Az események mögött nyilvánvalóan nem a bíró személyét érintő, hanem ennél fontosabb társadalmi konfliktust lehet vélelmezni. Az elégedetlenkedők élén maga a bíró állt, aki 1745-ben az első osztásnál nem tudott földet váltani, az 1746-ban megszerzett földet viszont alig használhatta, mert a kerületi deputáció nemcsak a bíróságból tette le, hanem a helységből is kitiltotta. A konfliktus nem volt egyedi jelenség, a földváltás problémái más kerületi helységben szintén kimutathatók.

Félegyházára a redempció hírére és a földszerzés lehetősége okán 1746-tól egyre több új betelepülő érkezett. A falu társadalmi rétegződése szinte folyamatosan változott. Az 1744-ben még zsellérként összeírtak közül számosan földet váltottak és redemptusok lettek, mások éppen a terhek miatt elmenekültek. A falu érdeke a redempció összegének mielőbbi kifizetése volt, de a váltható földterület fogyatkozott. Akik már redimáltak ragaszkodtak megszerzett jogaikhoz, s a kialakult társadalmi rétegek határai fokozatosan megszilárdultak. 1752-ben a Jászkun kerület közgyűlése határozatot hozott arról, hogy azok, akik legalább 20 forint értékű földet nem váltottak nem tekinthetők redemptusoknak. Ez a Jászkun kerület közgyűlésén elfogadott – itt nem részletezett – szabályzat az egész kerületre hatályosnak bizonyult, s nyomában sorra születtek azok a helyi rendtartások, statutumok, amelyek az adott helység konkrét viszonyait szabályozták. Félegyházán például már 1752 tavaszán részletes statutumot készítettek a helyi társadalmi rétegek jogairól.

„Anno 1752. Die 25. febr. A Nemes Tanáts némely érdemes lakosokkal együt az Tanáts Házában Concurrálván illyen Statutumot rendeltek hogy ti tavali esztendőben Bírák Urajimék híre nélkül házat tsinált
2do Ha valaki ezen parancsolatnak publikációja után Hír nélkül Házat állítana vagy istállóból házat tsinálna hat forint büntetése , és házának le törése is el végeztetett.
<u>Harmadszor</u> egy általlába meg nem engettetik hogy valami földetlen ember házat építsen, sőt az kinek ház hele ki vagyon is mutatva, hogy ha kert fölgye nincsen, Annak is fölállítása hat forint büntetés, és az Háznak le rontása alat tilalmaztatik.
<u>Negyedszer</u> A Zselléreknek is most említet büntetés alat parancsoltatik: hogy Istállót vagy Tanyát tsinálni ne merészellenek.
<u>Ötödször</u> Különössen el végezték Bírák és Lakos Urajmék, hogy az mely Háznak Istállója nintsen büntetésül az ollyan Háztul nem három, hanem hat forint portiot köl nékiek fizetni, valamedig Istállot nem tsinálnak.
<u>Hatodszor</u> A Ki Bírák Urajmék híre nélkül valamely jövevény embert , vagy munkássát lakosnak bé fogadgya hat forint büntetése lészen, azon uj lakos pediglen Helységünkből ki tilalmaztatik.
<u>Hetedszer</u> A Zsellér ha el akar menni, Gazdája hírt adgyon, mert különben magának kel az zsellér portioját meg fizetni.
<u>Nyolcadszor</u> A mely Gazda marháját portiobul ki tagadgya, azon marha confiscaltatik.
<u>Kilencedszer</u> Aki más ember Lakossát és Zsellérit Bíró Uram híre nélkül bé fogadgya 3 forint büntetése lészen.
<u>Tizedszer</u> Ha valami Zsellér rossz életben tapasztaltatik, azon Zsellérnek Gazdája tudván ő rosz életét hasonló büntetéssel fog meg büntetődni, ha Bírák Uraméknak hírt nem ád".

A statutum tehát szilárdan megszabta az egyes társadalmi rétegbe tartozók jogait. A helyi rendszabály nem falugyűlésben, de a tanács és a lakosok egy részének jelenlétében keletkezett. Hamarosan írásba foglalták az új lakosok befogadásának korlátozását, és a velük szemben támasztott erkölcsi, magatartási követelményeket. Bár még 1753-ban és 1758-ban némelyek számára lehetőség nyílt a maradvány földből váltani, az 1752. évi statutummal lezártnak tekinthető Félegyházán a földváltás, a település mind gazdaságilag, mind társadalmilag stabilizálódott, s ez tükröződik a statuálásokban. A váltott földet a redemptor tulajdonának tekintette bár a kiváltságlevél csupán korlátozott birtokjogot rögzített:

élni és használni engedte a birtokot, a földváltók viszont másképp értelmezték a kiváltságot. A kerületekben a földváltók úgy gondolták fizettek a földért, tehát megvették a hozzákapcsolt jogokkal együtt. A közfelfogás, vagyis a kiváltság helyi értelmezése sajátos jászkun földtulajdont teremtett. A jászkun földtulajdon a vele összekapcsolt jogok miatt különbözött minden Jászkun kerületen kívüli földterület használattól, birtoklástól vagy tulajdonlásától. A jászkun földtulajdon a teljes közéletet átformálta, hatására születtek meg azok a rendszabályok, melyek védték a földváltók birtokosi jogait, érdekeit.

Félegyházán 1755-ben statutumot alkottak arról miként büntessék meg azt, akiknek állatai kárt okoztak a más kertjében, azaz a földjén.

„Minthogy az Népnek rendetlenségét tapasztallyuk, már ez [...] sok panaszokat meg unvan az Lakossainknak hogy tudni illik akik egyik a másiknak Kertin való vetésének föl takaritását nem vallya, sőt némelyeknek még lábon is vagyon, és egyik másiknak Kárával az Gulyárol Marháit, SV Sertésseit és más egyéb némü Marháit Kertire föl hajtya, annak pediglen gondot rá nem visel és sok Károkat okoztat, Azért egyenlő akarattal el végeztetett és Statualtatott hogy anno Domini Possimi; a melly nap a Lakossoknak publicae világossan promulgaltatott [kihirdettetett], aki a marháit kerte föl hajtya azonnal toties, quoties [ahányszor, annyiszor] föl hajtani bátorkodik 12 Rhenes forintokra büntettetik, vagy az Marhái közül annyi érő marha Gulyától föl hajtva le vágatatik."

A helyhez szabott jogi tartalmú határozatokról, statutumokról legtöbbször a helyi törvény megsértése okán informálódunk. 1758-ban statutum megsértése adott okot Besze István megbüntetésére. *„A Nemes [Félegyháza] Helységnek Statutuma tartván azt; hogy az sertéssek kertek közt ne tartassanak, és ha valamely notabilis házban tapasztaltatnak, szabadon agyon ütheti a Káros Ember, így Besze Istvány az sertéssére nem vigyázván Tott Albert kertén lévő Tökben notabilis kárt okozott, melyet el nem szenvedhetvén Tott Albert az sertést agyon ütötte azért a statutum szerént Besze Istvánnak Praetendalt Causaja [előadott oka] Simpliciter cassaltatik." [egyszerűen eltöröltetik]*

Még ugyanebben az évben a Tanáts és Közönséges Lakosok Gyűlése elhatározta, hogy

„1. amely Béres Szolga uj esztendő napján már el Szegődött, és ugyan más gazdához szegődik, hogy a gazdákban válogat és bért próbálgat, az ollyatén Szolga minden kegyelem nélkül 50 pálczákkal megh csapattatik, ellenben

2. Ha az Gazda tudván tudva az ollyatén Béres Szolgát ha már elszegődött Szolgálatra csábítani maga ha tapasztaltatik, azon Gazda irreversibiliter [visszavonhatatlanul] ad. 6 f. büntettetni, ugy nem különben

3. Az mezei munkások akár aratók, akár kaszások akár gyüjtők légyenek azon szerint a mondot büntetést tapasztalni fogják ugy hasonló képpen a gazdákis."

Megfigyelhető, hogy a gazdasági életet érintő korlátozó határozatok a földbirtoklási viszonyok átalakulásával párhuzamosan keletkeztek. A határban kárt okozó marhák gazdáit már 1748-ban arra kötelezték, hogy büntetésükből két részt a nótárius számára fizessenek, a harmadik rész pedig a bíróé lett. A büntetéspénznek ilyen harmadolását a kerületekben a redempciót megelőző korszakban is alkalmazták, sőt más vidéken szintén gyakorlatban volt. A büntetési módszer mutatja, hogy nem csak a népesség, a jogszokások is vándoroltak.

A redempcióval bekövetkezett óriási változás hatalmas feladatot rótt a kerületek minden helységére. Az elöljárók kiemelt feladata lett, hogy a lakossággal megértessék és elfogadtassák a tehervállalást, a tulajdonviszonyokban, az igazgatásban és a jogszolgáltatásban lezajlott átalakulást. A változás megrendítő hatását érzékelteti az 1746-ban Jászkiséren megalkotott statutum keletkezése.

A jászkiséri lakosság a Jász kerület településeitől eltérően református vallást követett. A település belső rendje zártabb, szigorúbb volt – később is az maradt –, mint a Jász kerület többi helységéé. A vallási különbözőségből fakadó konfliktusok a Jászkun kerület eladatásának kezdetéig visszavezethetők. A református faluba 1701-ben, majd 1739-ben római katolikusokat telepített volna a felsőbb hatóság, de a falu asszonyai harcias ellenállásukkal kiverték az új telepeseket. Alig egy év telt el a redempció engedélyezésétől, amikor a földváltás újabb helyi konfliktusokat generált. A lázongásra hajlamos lakosság megregulázása komoly problémát jelentett a helyi tanács számára *mivel a nép igen engedetlen és szófogadatlan el annyira, hogy kiki maga akaratyan kiván járni* – olvashatjuk a tanács jegyzőkönyvében. Feltételezhető, hogy az írásba foglalt szabályrendelettel szerették volna szigorúbb rendre szoktatni a lakosságot.

A rendtartás kidolgozására négy fős bizottság kapott megbízást, közöttük volt a főbíró és a nótárius. A terv a lakosok körében nem aratott osztatlan pártolást, felmerült miért kell olyan dolgokról és rendtartásról gondoskodni, amilyen korábban soha nem volt, *„sőt mégh Atyajinktól sem hallottuk, hogy valaha erűl emlékeztek volna mégis jó helységh tartott emberek és jó gazdák voltak".*

A helyi törvény írásba foglalásának szükségességét a kidolgozással megbízott deputáció szintén a nép szófogadatlanságával magyarázta, hozzátéve a tanács véleményéhez, hogy sokan a lakosok közül sem az Isten, sem a haza törvényeit nem tanulták s *„a nagy tudatlansághban és meghrögzött erköltstelen szokásban továbbis örömest kivánnának maradni."* Ezért illő, hogy mindazt, amit e téren az elődök elmulasztottak, most pótolják. Egyben elhatározták, hogy a megírandó dolgokat esztendőnként a bírótétel alkalmával az egész nép előtt felolvassák, *„mert méltó hogy bé vágjuk és megh tarcsuk".*

A szabályzat elkészítésével megbízottak jogi műveltségű tanult személyek voltak, akik jászkiséri lakosok lévén a helyi viszonyokat jól ismerték. A satutum bevezető szövegét összevetve a Werbőczy István Tripartitumának bevezetőjében olvasható fejtegetésekkel, számos hasonlóságot, azonosságot találunk. Az oktató hangnemben megfogalmazott jogfilozófiai fejtegetések után következik a tényleges rendtartás a bíró feladatairól, hivataláról valamint a törvényhez illő dolgokról.

Az oktatásba beemelték, amit szerintük tudni kell a szokásról.

„Az szokásrúl és annak megh erősítésirűl jegyezzük megh röviden mi légyen a szokás, nem egyébb, hanem annak erkölcséböl föl vött valaminemű oly Törvény az Embereknek az mely közönséges méltóságbúl ugyan Törvéntis szerezhetne, és ez az oka, hogy az szokásis nehányszor Törvénynek neveztetik. de megh kel tartani, hogy azon szokás mindenkor és mindenek előt tiz esztendők folyásában állandó képen szokásban légyen".

Werbőczy a szokásról ugyanezeket fogalmazta meg törvénykönyvében. Kutatásom szerint a Jászkun kerület helységei közül először Jászkiséren rögzítették jegyzőkönyvben, a lakosságnak kihirdetendő szabályzatban, hogy a szokásnak akkor van törvényereje, ha már tíz esztendő óta gyakorolták. Mai ismereteinkre lefordítva, a szokásokból kialakult társadalmi norma, az első tíz év alatt, ha gyakorolják jogszokás, tíz év után átalakul szokásjoggá, azaz helyi szinten törvényerőre emelkedik. Betartását a továbbiakban nem a közvélemény elvárása kénysze-

ríti ki, hanem a helyhatóság szankciókkal biztosítja.

Mivel a község életében a legfontosabb tisztség a bíróké volt, a statutum legelőször a bírók jogait és kötelességeit tárgyalta, mert ők azok, akik *ítélettel törvényt mondanak,* s ítéletüknek igaznak és törvény szerint valónak kell lenni. A hosszadalmas bevezetőhöz viszonyítva feltűnően röviden fogalmazzák meg a főbírónak szánt oktatást. Idézem: *„Megh értvén az Bíró mijért mondatik Bírónak azért tisztiben és hivatallyában szorgalmatossan el járván Kötelességének esmérje lenni, hogy a mely dolgokat Fő és Districtualis Tiszt Uraimék parancsolnak és az mellyeket a Nemes Tanács concludal [elhatároz] serényen és minden idő halasztás nélkül effectuallya [elintézze, foganatosítsa], és végben vitesse. Nem külömben alatta levő tisztviselőkre kivált a szék Birora quantumot szedő perceptorra és a Csaplárosra szorgalmatossan vigyázzon, gyakran próbára vonván, az Szék Bírót és Csaplárost."*

Ezt követően sorra veszik a tanácsbelieket, a nótáriust, a borbírót a malombírót, a hadnagyot, a polgárokat, majd legvégül a köznépnek szánt instrukciók következnek. A céheket a köznéphez sorolják. A lakosságnak szánt oktatásban részletezik a közösségi együttélés szabályait, külön felsorolva mi az, amit ezentúl Kiséren írásba foglalt statutummal tiltanak, s a tilalmak megszegői milyen szankciókra számíthatnak. A rendszabály a mindennapi élet egész területére kiterjed, a viselkedési szabályoktól a gazdálkodás szabályozásáig. Az 1799-ben megjelenő Jászkun Statutumot megelőző korszakból ez a húsz oldalnyi jegyzőkönyvi feljegyzés a legrészletesebb helyi törvény, amit Jászkun kerületbeli helységből jelenleg ismerünk, s ami kétséget kizáróan beemelte a jogszokást a helyi törvények, a statutumok sorába.

A jászkiséri statutum a legrészletesebben megmaradt bizonyság a Jászkun kerület településein zajlott statutum alkotási folyamatokra, de nem jelenti azt, hogy a többi településről nem maradtak a lakosság vagy éppen az elöljárók viselkedését szabályozó rendtartások. A jászkiséri terjedelmes statutum elkészülte után alig három esztendő telt el, amikor a Kiskun kerületben Szabadszálláson is úgy érezték statutumra van szükség a helyi elöljárók viselkedésének szabályozására. 1749. január 13-án elfogadták az új rendtartást, melyben kimondták:

„Először: Minthogy a Tanácsbeli személynek különös meg ismertető czimere a Tanács Házban concludalt [elhatározott] titkoknak megtartása Senki a Tanácsbeli rend közül a Tanács házban végezett titkot rendetlen és illetlen helyen Feleségének vagy más Jóakarójának hizelkedésből vagy irigységből kine jelencse annyival is inkabb, Korcsmán Malomban Kovács Mühelyben és akarmely tilalmas helyeken ne beszélye azt [...] A Városnak minden féle titok az ő Tanácskozásokban titkon légyen, és ki ne nyilatkoztassék és valaki ezt az Tanácsbéliek kozül időnek előtte ki nyilatkoztattya, a Becsületet és tisztességet avagy Burgertét [polgárjogát] is el veszti. Ezen Törvény Szorossan akarvan observalni [megőrizni] alhatatossan elvégeztük hogy a Titok kinyilatkoztato Tanácsbeli ember becsületi vesztett legyen.

Másodszor. Amidőn a Tanácsbeli ember Tanács Gyűlésben citaltatik, és ki fogas avagy mentség nélkül el marad a gyűlésből igaz Törvény Szerent minden engedelem nélkül az olyatén Tanácsbéli Személy Egy Nehez Gyiraval mel Negy forintokat teszen tartozik mivelhogy hivatalyának s kötelességének meg nem felelt.

Harmadszor. Meg tilalmaztatik hogy midőn Tanács gyűlése Serió [tisztán] vagy Közönséges Helység dolgaira vagy a Törvények folytatására nézve: a Tanács Házban Celebraltatik [tartatik] Senki a Tanácsbeli személyek közül más materiat elő ne hozzon. hanem figyelmetesen arra vigyázzon minemű dolog tractáltatik [tárgyaltatik], ugyis elég helye vagyon masutt az ökrökről, lovakról, béresekről, munkásokról, pásztorokról és más Gazdasághoz tartozó dolgokról valo discursusnak illetlen is lévén Tanácsbéli Embernek a midőn Tanácsi Széket ül olyan dolgokról beszélleni a melyek vagy maga majorságához valok /: ki vévén a Törvényes processusokat [peres eljárásokat] a melyekben gyakorta elő fordul az emberek majorsága:/ vagy pedig inkább illenének a csapszékhez mintsem a Tanácsházhoz. a ki ezen Statutum ellen ellenkezőt cselekszik egy nehéz gyirán marasztatik.

Negyedszer Az illetlen hivatalt a Tanácsházban, Annyivalis inkább ha Tanácsbéli ember valaki Esküszik Törvénytelenül és Egymást Szóval hurczolja, a Tanácsi Asztalt az öklével veri Ezerant a Nemes Districtusnak N. Halas Városában Districtualis ülés alkalmatosságával Deviolatione Sedis [ülésen erőszakos] tett Statutuma confirmaltatik [rendtartása megerősíttetik], Annak okáért valaki illetlenül meg esküszik, a Tanács Asztalát öklével veri egymást Nyelvével hunczutolya a Statutum Szerént pro violatione Sedis 25 forintokbol álló Homagiumon marasztatik."

Az ilyen módon megalkotott és elfogadott statutumok minden esetben csak a közigazgatási egységen belül élőkre vonatkoztak, a Jászkun kerület helységein kívül költözött lakosokra vagy elszármazókra már nem. E normák megtartatására tisztségviselőik éppen a választás legitimitásából merítették hatalmukat. Az igazgatás konfliktusmentes működését a társadalom érdekazonossága segítette. A kerületek lakossága a redempcióban megszületett új autonómia hatására élesen elkülönült a kerületeken kívül élőktől, akikkel szemben kialakult a vegyes származású helyi népesség társadalmi egysége. A törvényhatóság legfőbb jellemzője lett, hogy szabad emberek alkották, akik választott vezetőik és autonóm igazgatásuk segítségével intézhették saját sorsuk alakulását, a maguk érdekében hozhattak helyben törvénynek tekintett rendelkezéseket.

A Nagykun kerületből Kunmadarasról emeltem ki egy a redempció nyomán keletkezett statutumot, amit 1747 őszén fogadtak el a földkiosztásról. A tanácsból három a lakosokból nyolc személyt választottak a földosztás végrehajtására, ők mind esküt tettek arra, hogy: *„ ki ki az maga Redemptiojában az mennyi forintokat fizetett, mindennek annyi lépés földe légyen, ezt fel tévén, hogy ha az mostani el osztott földből ki nem telik az föld, tehát az ujosztásbbúl kell pótolni, mellyben ne légyen semmi különbség vagy személy válogatás, hanem akár első, akár utolsó légyen az Helységben mindennek egyenlő Sorsa légyen...."* Azt is befoglalták a rendelkezésbe, hogy ha valakinek mindenütt silány föld jutna, hogy *„Atafi az ő Attyafiai között meg ne romollyon annak része bonificaltassék."* A rendelkezést nem nevezték statutumnak, de mint írták *Coram Swenatu et Populo Madaras* fogadták el.

A Jászkun kerület helységeiben – amint idézett példáim mutatják – eltérő formai követelmények szerint hoztak a lakosság egészét vagy nagy részét érintő szabályokat, de mindenütt érzékelhető, sokszor konkrétan le is írták, hogy a rendelkezés közmegegyezéssel született. Ezeket a Jászkun kerület mindennapjaiból fakadó rendszabásokat a szabadságát visszanyert népesség jogainak védelmére alkották, legitimitásukat a szabadon választott elöljáróság iránti bizalom és a közmegegyezés biztosította.

A falvak, és az egyre szaporodó mezővárosok statutumai átfogták és szabályozták a lakosság mindennapjait a helyi társadalom együttélését. Alaptörvényeik – a redempcionális diploma, az 1751. évi rendtartás, majd az 1799-ben kihirdetett Jászkun Statutum – keretbe foglalták szabadságu-

kat, s azokat a problémákat, amelyeket a „magasból” felettes hatóságaik nem láthattak a helyi elöljáróságok szabályozhatták a lakosság egyetértésével.
*

Rövid sorozatom megmutatta, hogy a Jászkun kerületnek és településeinek jogalkotása, statutumaik keletkezési körülményei bár eltértek a székelyek és más közösségek rendtartásainak keletkezésétől, a rokonság kimutatható közöttük. Mindegyik közösség helyi rendtartásainak alapfeltétele volt a közösség megfelelő szintű szabadsága. Az 1745-ben elnyert területi autonómia egyenlő keretet teremtett az önrendelkezéshez, de a megvalósulás particularis kerületenként (Jász, Kiskun, Nagykun kerület), sőt településenként is a helyi körülményekhez igazodott. Az eltérések eredője a jászkun szabadságban, a helyi jogszokásokban és a lakosság társadalmi összetételében rejlett. Mindezek befolyásolták a szabályok megalkotását, szükség szerint kialakultak azok tárgyi, területi és társadalmi vonatkozású csoportjai, típusai. A Jászkun kerület szervezettségéből eredően megfigyelhető a rendtartások vertikális egymásra épülése, valamint a tekintélyelvűség és a szakszerűség érvényesülése. Mindezek bővebb kifejtésére e cikksorozat nem adott lehetőséget, csupán a keretekre, az erőteljesebb meghatározókra irányulhatott figyelmünk, reményeim szerint a kutatás folytatódik.

Felhasznált források:

Bánkiné Molnár Erzsébet:
A jászkun földtulajdon és földbirtoklás a redempció után. 105–113. In: A Jászkunság kutatása 2000. Tudományos konferencia a Kiskun Múzeumban. Jászsági Könyvtár 5. Jászberény–Kiskunfélegyháza, 2002

Bánkiné Molnár Erzsébet:
Kiskunfélegyháza telepítőinek 1744. évi lajstroma. In: Szolnok Megyei Múzeumi Évkönyv 1981. 123–128. Szolnok, 1981

Bánkiné Molnár Erzsébet:
A Jászkun szabadság. A törvényesség helyi sajátosságai a Jászkun kerület népi kultúrájában. (1682–1876.)
Szekszárd. 2017

Werbőczy István: Tripatitum. Corpus Iuris Hungarici (CD-változat)

Félegyháza, Jászkisér, Madaras, Szabadszállás korabeli Protocollumai, továbbá a Jász Múzeum Történeti Dokumentációs Tárának témára vonatkozó anyaga.

Bánkiné dr. Molnár Erzsébet
történész, ny. múzeumigazgató

Utak, távolságok a Jászságban és a Nagykunságban a folyószabályozások előtt II. rész

A Nagykunság

Mint az előző részben már volt róla szó, ha a kapcsolatokat nézzük, a szabályozások előtti időkben zártabb területről volt szó. Ráadásul két részből állt, s a 16. századtól területe is változott. A tizenötéves háború utáni időszakban lett véglegesen nagykun településsé Hegyes és Túrkeve, s ekkoriban alakult ki az a településszerkezet, amelyet ma is látunk. A sok kis, elpusztult falucska földjét bekebelezve óriási határú nagyfalvak – majd mezővárosok – alakultak ki, amelyek népessége a korábbi időszakhoz képest igen nagyra duzzadt. Ugyanakkor a természeti keretek megmaradtak, kevés változás volt a hódoltsági időszakokhoz képest (Mirhó-gát), az utak állapota hasonlónak mondható a jászságihoz. Hogy ez a helyzet milyen lassan változott-változhatott meg, érdemes Ujfalussy Sándor kerületi mérnök 1830-as jelentéséből idézni:

„Ugyan azért a földnek természeti nyirkossága, enyvhez hasonló ragadóssága végett az esztendőnek nedves részeiben sokszor üres kocsira is felférne a vontatás.”

A Nagykunságban a hódoltság után teljesen átalakult településszerkezet azt eredményezte, hogy a települések időben távol kerültek egymástól. Az első katonai felmérés mérnökei úgy találták, hogy csak a Kunhegyes–Bánhalma távolság tehető meg másfél óra alatt. A nagykun helységek között Kisújszállásról lehetett két és egynegyed óra alatt eljutni Túrkevére, egyébként még egymás között is csak három órán felülre becsülték az utazási időt. Madarastól – amely helység közlekedés földrajzi tekintetben központnak minősíthető a tárgyalt időszakban – mind Karcag, mind Kunhegyes négynégy órányira volt. Ha Karcagról közvetlenül Kunhegyesre tartott az utazó, akkor hat óra alatt odaérhetett. Érdekes módon a katonai mérnökök nem adták meg a Karcag–Kisújszállás közti időt (bizonyára a Kara János mocsarat katonai szempontból használhatatlannak ítélték meg), viszont érdekes, hogy a Karcagról keletre vezető utak időbeni távolságát megadták. Püspökladányra öt óra alatt, Nádudvarra 6 óra alatt lehetett szerintük elérni. Madarasról Nagyiván érintésével Tiszafüredre nyolc óra alatt lehetett elérni.

Kunszentmárton, a Nagykunság déli részének központja bizony egynapnyi járóföldre feküdt a többi nagykun településtől. Fekvéséből adódóan természetesen jobb volt a kapcsolata a Tiszazuggal, Túrral és a békési mezővárosokkal, mint akár Túrkevével, ahova mintegy kilenc óra alatt érhetett el az utazó.

Az újjáépülő és újratelepülő Magyarországon a felvilágosult Habsburg-uralkodók és a magyar nemesség előrelátóbb képviselői szívós munkát folytattak a közlekedési feltételek megjavításáért. A megyei szervek is bekapcsolódtak, lassacskán mind a vízügyekben, mind a közlekedésügyben változások kezdődtek. A napóleoni háborúk ugyan megakasztották az egyenletes fejlődést, de a reformidőszak megteremtette a változások adminisztratív alapjait. A magyar postahálózat 1782-ben még nem érte el – kikerülte- mind a Jászságot, mind a Nagykunságot. Mintegy harminc évvel később azonban már létezett a Gyöngyös–Jászberény-Abony és a Cegléd–Abony–Szolnok–Szentmiklós–Karcag–Szoboszló–Debrecen postaút, amelyek már bevonták mindkét területet az országos hálózatba.

Palugyay Imrének az 1854-ben megjelent Országleírásában mindkét Kerület szerepelt. Ami témánk szempontjából érdekes az az a tény, hogy – bár töredékes adatok alapján – akkoriban is hasonló volt a helyzet az utazási időkben mért távolságokat tekintve. Az áttörés csak a vasútvonalak hálózattá fejlesztésével következett be.

Jegyzetek és felhasznált irodalom

Cseh Géza: A Jászkunság és Külső-Szolnok-vármegye leírása (1782–85), Szolnok, 1995

Fodor Ferenc: A Jászság életrajza, Budapest, 1942

Elek György: Karcagi csárdák és vendégfogadók a 18–19. században. In: Zounuk 33. 10.

Frisnyák Zsuzsanna: A magyarországi közlekedés krónikája. BP. MTA–TTI., 2002

Györffy István: Alföldi népélet, Budapest 1983. (361-365)

Nemes Gerzson: A Zagyva- és a Tarnavölgy Jászkerületi vízügyeinek krónikája (1279–1786) Szolnok, 1981

Ujfalussy Sándor: Jelentés az utakról, hidakról és töltésekről. Madaras, 1830

Palugyay Imre: Jász-Kún Kerületek s Külső Szolnok vármegye leírása. Pest, 1854

Veresegyházi Béla helytörténeti kutató

Emlékezés régi jászberényi tanárokra XXIII.

Az 1944/45-ös tanév nyolc érettségizett diákját nyolc tanár vezette el az érettségi vizsgára, mint ez az őket megörökítő tablón is látható. A háború utolsó évének különleges tanévében érettségiztető tanárok közül már négyükről megírtam emlékező írásomat. Most **Szalánczy Sámuel** mennyiségtan-természettan (matematika-fizika) szakos tanár életének, munkásságának felidézésével folytatom az emlékezést.

Szalánczy Sámuel (1911–2000)

1911. szeptember 11-én Kistokajban született. Az 1939-ben megjelent, a Csíkvári Antal szerkesztette műben Kistokaj nemesi családjai között jegyezték a Szalánczyakat. Dr. Kántor Sándorné írásából viszont az derül ki, hogy szülei szegény parasztok voltak. A Miskolczy Napló 1920. szeptember 23-i számában megjelent hír is – úgy gondolom – ezt támasztja alá: *„A kommunista ügyekben ítélkező ötös tanács ma délelőtt Smidóczky Ferencz, Gulyás János és Kiss Lajos kistokaji lakosok bűnügyét tárgyalta, akik Kistokajon 1919 április 7-én vörös katonákkal elfogatták Szalánczy Sámuel ottani földművest. Az ügyészség személyes szabadság megsértése miatt emelt vádat a három vádlott ellen. A bíróság a bizonyítási eljárás befejezése után a vádlottakat 1-1 hónapi fogházra ítélte Kiss Lajos kivételével, a kit felmentettek."*

Családjáról sajnos többet nem tudtam meg, bár több Szalánczy nevű személyt megkerestem kérésemmel, nem volt szerencsém.

Tanulmányai

A szülők a jó képességű gyereküket az elemi iskolai tanítója javaslatára a miskolci Református Főgimnáziumba íratták be, amelynek az 1923/24-es tanévtől volt a diákja, s akit az első osztálytól kezdve, minden évben *kiváló tanulásért és jó magaviseletért dicsérettel kitüntettek.* A tanévek során egy-két tárgy kivételével csak egyesek voltak a bizonyítványában. (Egyes volt a legjobb jegy!) Tornából (testgyakorlás) az első évben felmentett volt, a következő években kettesre értékelték, ugyan úgy ahogy az ének órai tevékenységét is.

A tanórákon kívül szorgalmas tagja volt az iskola Kazinczy önképzőkörének. VII. osztályban már az önképzőkör jegyzője volt, VIII. osztályban pedig főjegyzője. A pályamunkák értékeléséért, bírálatáért dicséretet kapott.

A Bethlen Gábor Körnek, melynek biblia, irodalmi, állatvédelmi, művészi, vöröskereszt és diákgondozó szakosztályai voltak, nyolcadikban szintén főjegyzőjévé választották. Az utolsó tanévben az iskola Sakk-köri versenyén 3. helyezést ért el.

Minden tanév végén jutalmat kapott, az I. osztályban például 25000 koronát, II. osztályban 60000, III. osztályban 100000 koronát, IV. osztályban a latin nyelv tanulásában tanúsított szorgalmáért, eredményért 10, későbbi tanévekben 20–20 pengőt. (1927-től a koronát felváltotta a pengő, értékük nem volt azonos.)

1931 júniusában jelesen érettségizett,

Szalánczy Sámuel

és felvételt nyert a debreceni Tudományegyetemre és az elitképző Református Tanárképző Intézetbe. Az egyetemi évek alatt az utóbbi internátusában lakott és az internátus tápintézetében kapott ellátást. Dr. Lencz Géza teológusprofesszor rektorsága alatt gyűjtött vármegyei alap ösztöndíjasa lett, évente 40 vagy 50 pengő ösztöndíjat kapott.

Az utolsó tanévben a debreceni Református Főgimnáziumban volt gyakorló tanárjelölt. 1936. március 19-én a próbatanítása II. fokon jól sikerült, *eredményesen állta ki a próbát.* Mennyiségtan-természettan (matematika-fizika) szakos tanári diplomáját 1936-ban vehette kézbe.

A nevelőtanár

A tanári diplomával a kezében az első évben még csak Nyírtasson lett nevelő. Az 1937/38-as tanévtől az okleveles középiskolai tanár a nagykőrösi és dunamelléki református tanítóképző és a nagykőrösi református líceum középfokú iskolai internátusában kapott nevelőtanári állást. A gimnazisták az úgy nevezett Fitoss-féle alapítványi házban és a gimnázium épületében lévő internátusban laktak a nevelőtanárok felügyelete alatt. Több hasonló végzettségű kollégájával együtt foglalkozott az internátusban lakó diákokkal. Szükség estén pedig helyettesített is a gimnáziumban

Jászberényi tanársága

Az 1939/40-es tanévet még Nagykőrösön kezdte, de 1940. február 20-tól a jászberényi József nádor Gimnáziumban segéddíjas tanárként alkalmazták a nyugalomba vonuló Gergely Adolf helyett. 1940. december 30-án helyettes tanár, majd 1942. június 30-án pedig rendes tanári címet kapott.

Már a kezdő félévben a II. osztály főnöke, az aerokör vezetője lett, heti két órában a VII. osztályosoknak fizika gyakorlatot vezetett és az irodai ügyvitelben is segédkezett. Májusban a hetedik osztályosokkal Budapestre, Budaörsre kirándult dr. Vajda György kollégájával együtt. A repülőteret, a műegyetemet tekintették meg, és a napot egy operaelőadáson zárták.

A következő tanévtől kezdve minden évben osztályfőnöki teendőket látott el. Érettségiztető osztályfőnök volt 1943-ban, 1944-ben, 1947-ben, 1949-ben, 1951-ben, azaz csak néhány évig volt egy-egy osztálynak a főnöke. Szaktárgyai mellett a háború alatt honvédelmi ismereteket is tanított Az előírt tanórák mellett heti két órában fizika gyakorlatot vezetett a VII. vagy VIII. osztály tanulóinak. Az 1940/41-es tanévben az ő felügyelete alatt tanultak a bejáró tanulók. A természettani szertár őrének feladatát is ellátta.

Gergely Adolf utódaként a változatlanul jól működő Ifjúsági Aerokör tanárvezetője lett. A Modellezés című újság 1984. augusztus 8-i számában a kör történetét mutatta be. Erről az időszakról olvashatók a következők: *„Az 1940-es évek elején 69 tagja van a jászberényi aerokörnek és a korabeli naplóikból kiderül, hogy (1940/41-es tanévben) építettek 15 műhelynapon 40 kisebb és 20*

nagyobb teljesítményű gépet. És teljesült régi nagy vágyuk, hozzájutottak egy benzin üzemanyagú modellmotorhoz. Mint az élet minden területén, itt is közbeszólt a II. világháború. A jászberényi modellezők is csak a felszabadulást követő években tudtak újra hódolni jeles szenvedélyüknek."

Hősi halottaink címmel emlékezett meg az 1942-es évkönyvben az intézet négy volt diákjáról, akik az orosz harcmezőkön adták életüket hazájukért és a kereszténységért. *„Fiatal életük áldozata egy-egy újonnan gyújtott fáklya lesz azon az oltáron, amelyet intézetünk ifjúsága emelt és ápol lelkében az ebből az intézetből elindult, az ebből a földből kisarjadt hősök számára és tiszteletére"* -írta. Az 1942/43-as tanév évvégi értesítőjében pedig *Repülőkörünk a tanítás, a nevelés és honvédelem szolgálatában* című értekezése jelent meg.

A fizika tananyaghoz kapcsolódó, azt kiegészítő osztálykirándulásokon tanulói megismerkedtek a jászberényi malom gőzgépeivel, de Borsányi József kollégájával Eger városát is bebarangolták a diákokkal.

Szülői értekezleteken előadásaival segítséget nyújtott a szülőknek. 1942-ben az őszi iskolai szülői értekezleten: *Hogyan segíthetnek a szülők a tanulók iskolai munkájában* címmel tartott előadást. Az 1946/47-es tanévben tandíjbeszedő lett. Az első félévi szülői értekezleten i*smertette meg a szülőkkel a progresszív tandíjrendszert.*

Az iskolai tevékenység mellett vállalt feladatai is többnyire a fiatalok életéhez kapcsolódtak. A helybeli Keresztyén Ifjúsági Egyesület elnöke, a Lehel Torna Kör titkára, a Református Iskolaszék tagja volt. A jászberényi Vöröskereszt Egyesületben a pénztárosi munkát végezte. Az Országos Református Tanáregyesület választmányi tagja, az Országos Középiskolai Tanáregyesület tagjaként bővítette ismereteit.

A Jász Hírlap hírelte a népművelő, ismeretterjesztő tudományos előadásokat, innen tudható, hogy Szalánczy Sámuel a város lakóinak a gimnáziumban és a város különböző olvasóköreiben tartotta előadásait. 1940. november 29-i nagy sikerű előadásának címe: *A makrokozmosz és mikrokozmosz világa, Milyen törvényszerűség érvényesül a világmindenségben?* Mi az anyagi világ legelemibb részeinek rendje? Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre adott választ előadásában.

1941. április 30-án A sugárzások címmel tartott előadása a fizikai világ energiáinak természetéről szólt. A hő-, a fény-, anód és katód-, röntgen-, gamma-, elektromos sugárzásról szóló ismereteket a fizikaszertárban elvégzett, bemutatott kísérletekkel tette még érdekesebbé, érthetőbbé.

Az 1943-as évben a takarékosságról tartott előadásokat, január 17-én a IV. kerület Olvasókörében, január 24-én a Református Legényegyletben, február 7-én az I. kerület, 14-én a II. kerület Olvasókörében. 1944. február 6-án *Takarékosság, jótékonyság* címmel a Polgári Kaszinóban volt előadása.

A háborúban erősen megrongálódott a gimnázium épülete, majdnem teljesen megsemmisült a könyvtár, a szertárak anyaga és az épület felszerelése. A helyreállítás sok időt és energiát igényelt. Az áldozatos, helyreállító munkából Szalánczy tanár úr is kivette részét diákjaival együtt, hogy minél előbb az iskola épületében folytatódjék a tanítás.

1946. szeptember 4-i tanévnyitással elindult a dolgozók gimnáziuma az I. és az V. osztállyal. A 30 fős V. osztály osztályfőnökségét Szalánczy Sámuelre bízták.

A tablókat végig nézve rájöttem, hogy tanítványai közül sokakat ismertem, – többen tanítottak is engem általános iskolában – az általam ismertek közül sajnos már senki sem él. Sok idő eltelt, így most sem volt könnyű elérhetőségeket találnom.

Szerencsémre dr. Suba Györgytől kaptam emlékező sorokat és fényképeket, amit nagyon köszönök. Suba György doktor úrnak Szalánczy tanár úr több évben (II, III. és IV. osztály) volt osztályfőnöke, s 1947-ben érettségiztető osztályfőnöke volt testvérének, Lászlónak is. *„Nagyon jól felkészült tanár volt. Egészen fiatalon került a gimnáziumba és jól megtalálta a kapcsolatot a fiatalokkal. Az*

Az 1946-ban érettségizettek első érettségi találkozója 1966-ban

érettségi találkozókra is szívesen jött. Az ötvenéves találkozóra is kapott meghívást, betegségére való tekintettel nem akarta vállalni az utazást, de felesége biztatására részt vett a találkozón. Sajnos már utoljára" – emlékezett doktor úr.

Suba doktor úrral együtt, az 1946-ban érettségizett osztályba járt Varga József, szerinte is *„a fiatal tanár gyerekpárti volt, megtalálta a hangot a fiatalokkal. Jól értett a szaktárgyához".*

Az 1951/52-es tanév volt az akkor Mikszáth Kálmán Általános Gimná-

A 45 éves érettségi találkozó 1991-ben. Szalánczy tanár úr beszél ***Fotó: I.Sz.***

ziumnak nevezett iskolában Szalánczy tanár úr utolsó tanéve.

A miskolci egyetem tanára

1952-ben ugyanis az 1949-ben alapított Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemre helyezték. A Gépészmérnöki Kar Fizika Tanszékének tanársegéde majd 1955-től adjunktusa lett, aki a levelező oktatásban vett részt. Az I., II. és a III. évfolyamon oktatta a fizikát. Ő volt a felelőse a Szakmunkások Egyetemi Előkészítő Tanfolyama (SZET) szervezésének, a hallgatók oktatásának. 1970-ben indult a műszaki szakoktatók képzése, melynek szervezésével szintén megbízták.

Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat, a Műszaki és Természettudományi Egyesületek (MTESZ) tagja volt. Ebben a minőségében tartott előadást MTESZ rendezvényeken. A Műszaki Élet című újság 1976. március 12-i számában olvasható, hogy a Borsod megyei szervezetben *Kétlépcsős oktatás a műszaki egyetemeken* című előadása hangzott el.

Munkáját több alkalommal elismerték, díjazták. 1968-ban a Fizika Tanári Ankéton az Oktatásügy Kiváló Dolgozója kitüntetést kapta, majd 1975-ben ugyancsak ebben a kitüntetésben részesült, 1978-ban nyugdíjazták, s ekkor e*redményes munkája elismeréseként, nyugállományba vonulása alkalmából a Munka Érdemrend bronz fokozata kitüntetés* tulajdonosa lett. Azt gondolom régi munkahelyén továbbra is részt vett az oktató munkában, hiszen 1987-ben 35 éves törzsgárda oklevelet, 1997-ben pedig a Gépészmérnöki Karon kari emlékérmet kapott.

1996 nevezetes év volt számára, hiszen 60 éve vette kézbe tanári diplomáját. Ez alkalomból, ahogy szeptember 10-én a debreceni Hajdú-Bihari Napló írta, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen *gyémántdiplomát* vett át.

Suba László, Szalánczy Sámuelné, Suba György

Befejezésül

Felesége, Lendvay Emma Katalin (1919–2013), akivel 1943-ban már házasok voltak. A Jász Hírlapban 1943. október 9-én megjelent a Vöröskereszt részére adománygyűjtők névsora, s benne szerepelt Szalánczy Sámuelné is. Gyermekük nem született.

A Jászberényben eltöltött 12 évben – sőt később is – Suba doktor úr *„családjával nagyon jó kapcsolatban voltak. Nem múlt el születésnap vagy névnap nélkülük, a családi rendezvényekre mindig kaptak meghívást. Egyetemista korában doktor úr többször is meglátogatta őket Miskolctapolcai lakásukon”.* Misi Éva (a város ismert és szeretett óvónője, a Suba család tagja) is mindig nagy szeretettel beszélt róluk.

20 éve már, hogy nincs az élők sorában. 2000. augusztus 23-án volt a temetése. *A Miskolci Egyetem kiváló oktatóját saját halottjának tekinti és emlékét kegyelettel megőrzi* – olvasható az egyetemi gyászjelentésben. Felesége 2013-ban követte őt az örök nyugalom világába. A miskolci Avasi Református Temetőben, az I/A.4/9-60. szám alatti közös sírban nyugszanak felesége szüleivel (Lendvay Ferenc és Nagy Emília), dr. Lendvay Pállal (testvér) együtt. A síremléken egy emléktáblát is elhelyeztek az 1943-ban hősi halált halt Lendvay Ferenc (testvér) tartalékos zászlós emlékére.

A 110 éve született gyémántdiplomás fizikatanár sokaknak adta át az ismereteket, segített abban, hogy elérjék céljukat, emléke végtelenségig fennmarad. Munkássága Móricz Zsigmond mondatával jellemezhető: *„Én azt hiszem annál nincs nagyobb öröm, mint valakit megtanítani valamire, amit nem tud.”*

Az 50 éves érettségi találkozó 1996-ban. Jobb oldalon Szalánczy Sámuel

Források
Csíkvári Antal (szerk.): Vármegyei Szociográfiák V. Borsod vármegye Miskolc, 1939
Dr. Klein Gáspár–Péchy-Horváth Rezső: Községi adattár
A jászberényi Magyar Királyi Állami Főgimnázium évkönyvei 1939 és 1947 között
Jász Hírlap 1939 és 1944 közötti számai
Dr. Kántor Sándorné: Matematikát, fizikát tanító tudós és nevezetes tanárok Hajdú, Szabolcs és Szolnok megye középiskoláiban (1850-1948), Debrecen, 1986
A miskolci Református Főgimnázium évkönyvei 1923 és 1931 között
A Miskolci Nehézipari Egyetem évkönyvei 1952-től
A nagykőrösi és dunamelléki református Tanítóképző és a nagykőrösi református líceum évkönyvei 1937 és 1939 között

Csörgő Terézia
ny. biológia-kémia szakos tanár

Lapunk szerzői

Bánkiné dr. Molnár Erzsébet történész, Kiskunfélegyháza
Dr. Bartha Júlia turkológus, Karcag
Dr. Bathó Edit etnográfus, a Jász Múzeum igazgatója, Jászberény
Bognár Mária újságíró, Budapest
Csörgő Terézia a Lehel Vezér Gimnázium nyugalmazott kémia-biológia szakos tanára, Jászberény
Kis Józsefné a Jászapáti Templomért Alapítvány elnöke, Jászapáti
Kókai Magdolna etnográfus, Jász Múzeum, Jászberény
Máté Endre hagyományőrző, a Wysocki Légió parancsnoka, Budapest
Prof. Dr. Nagy Janka Teodóra jogtörténész, tanszékvezető egyetemi tanár, Pécs
Dr. Selmeczi László régész,etnográfus, Budapest
Székely Gábor magángyűjtő, helytörténeti kutató, Kunszentmiklós
Dr. Szenttamási-Babós Lajos helytörténeti kutató, Budapest
Szüle Katalin hagyományőrző, Jászkisér
Tajti Erzsébet viseletkészítő, Jászberécny
Varga Istvánné magyar-történelem szakos tanár, Fülöpszállás
Veresegyházi Béla ny. gimnázium-igazgató, Tápiószele

„A Kiséri harangszót Szolnokon is hallom" Emlékezés dr. Nemes András főorvosra (1944–2020)

A Jászság több településén nem ismeretlen ez a könyv cím. Szerzője dr. Nemes András főorvos, aki nyugdíjazásáig a szolnoki Hetényi Géza kórház gyermek neurológusa, gyermek pszichiátere volt.

Megyénkben is sok – sok gyermeket meggyógyított, különösen a Jászságból érkező kis betegek tapasztalhatták szívből jövő segítségét. Mindig örült, ha valaki tájékoztatta a felgyógyulásról, sőt, felnőtt kori életéről. Általam is ismert történetről egy fiatal jászkiséri fiúnak segítve sikerült a gyógyítása után tanulmányait befejezni. Ma katona, gyönyörűséges királyi koronánkat őrzi a parlamentben társaival együtt. A doktor úr nagyon büszke volt rá. Egy epizód, és még mennyi példa lehetne életéről, munkájáról, közéleti tevékenységéről, könyveiről.

Dr. Nemes András

Így emlékezett vissza:

„Nekem a Jászság a gyermekkoromat jelentette. Gőz nagymama érdes, munkában megkeményedett kezének simogatása, a kiséri földet, az állatok illatát, a frissen fejt tej és a rétes ízét. Jászkiséri tanyánk hátterében ott kéklett a Mátra."

Édesapja, Nemes Gerzson jászkiséri református redemptus családban született, anyai nagyszüleinek a trianoni békeszerződés után Losoncról kellett menekülniük. A Jászságban, Jászapátin leltek otthonra. Vonattal jártak át Jászkisérre az istentiszteletekre. Szülei így ismerkedtek meg, majd házasságkötésük után Balatonfenyvesre menekültek, költöztek, ahol mint vízügyi mérnök dolgozott. Édesanyja, Kerekes Kornélia történelem-magyar szakos tanár volt. A II. világháború újra kifosztotta a családot, három kisgyermekkel hazajöttek Jászkisérre, majd az 1940-es évek végén költöztek Szolnokra. Általános iskoláit már ott végezte, 1962-ben a Verseghy Ferenc Gimnáziumban érettségizett. Kiváló orvosi diplomáját Szegeden kapta meg. Szakképesítései után a Hetényi Géza kórházban dolgozott, megalapítója volt a megyei gyermek-neurológiai ellátásnak. Az orvosi kongresszusok kapcsán és magánemberként is bejárta a világot.

Igaz, hogy a Dunántúlon, Keszthelyen született, de több mint fél évszázadot élt Szolnokon, lelkében kettős identitással, hiszen jásznak is vallotta magát, büszke apai ősei miatt. Örömmel elfogadta 2002-ben a Jászkisériek Baráti Egyesülete elnöki tisztét. A Jász Világtalálkozókon tiszteletét téve mindig a Jászkisér zászlaja alatt a kisériekkel vonult fel. Szerencsére számos magas kitüntetést kapott a gyógyításban, tudományban, valamint a közéleti tevékenységében végzett munkájáért. Jászkisér város díszpolgári címet adományozott a településért és a Jászságért végzett munkájáért, amely nagy megtiszteltetés és nagy öröm volt számára. Könyveiben mindig tisztelettel emlékezett Jász Nagykun Szolnok megye, Szolnok város művészeire, neves embereire, sportolóikra, ugyan így a Jászság szülötteiről írott visszaemlékezéseiben is.

Szeretetteljes élete 2020. szeptember 29-én befejeződött, 76 évesen ment el a minden élők útján… Felesége, gyermekei, rokonsága Szolnok és Jászkisér város vezetősége, valamint kollegái, ismerősei kísérték utolsó útján.
Tiszteletünk jeléül temetésekor a jászkiséri református templom harangja is szólt…

Szüle Katalin hagyományőrző

Víz Zoltán, a templomépítő pap

A mindenkori építők és alkotók neve fennmarad jelenben és jövőben egyaránt. Igaz, hogy a rombolóké is, de róluk nem érdemes beszélni sem.

Érdemes viszont az építőkről, alkotókról megemlékezni, érdemeiket fenntartani, továbbadni az utókornak. Építkezni lehet téglával, tettekkel, jó szóval, szép emlékezettel egyaránt.

Víz Zoltán plébános

A kunszentmiklósi régi templom bontása

Víz Zoltánról (1865–1934), a katolikus lelkipásztorról csakis a dicsérő jelzők használatával lehetséges emlékezni, különösen Kunszentmiklóson. Templomépítő, irodalmi alkotó, kapcsolatteremtő igazi hazafi volt.

1899-ben érkezett városunkba, és szorgalmas igyekezettel látott hozzá Istentől ihletett munkájához. Megtekintette az 1787-ben felépült kunszentmiklósi katolikus templomot, és észlelte rajta az idő viharainak pusztításait. Észlelte, hogy a hívek bizony igen szorosan egymás mellé helyezett pótszékeken szorongva vagy éppen állva hallgatták Isten igéjét.

Előbbi észlelése szomorúsággal töltötte el szívét, másrészt viszont örült a hívők gyarapodó közösségének. Hamarosan lebontatta a régi plébánia rossz állapotú épületét, és megépítette a ma is fennálló újat.

Tudta, hogy nagyobb templom építése elkerülhetetlenül az ő feladata. Alkalmas volt a „boldog békeidő" kedvező gazdasági helyzete is az építkezéshez. Kezdeményezésére összefogott Kunszentmiklós népe, jelentős adományozások segítették a megvalósítást.

Víz Zoltán plébános és a hívők megkönnyezték a régi templom falainak elbontását, de nagy volt az öröm 1906-ban a kétszer akkora új templom felszentelésekor.

Áldják a plébános nevét a katolikus hívek és városunk polgárai is, de nemcsak a templom építéséért. A 19. század közepén a katolikus lakosság és az őslakos kun reformátusok között még érzékelhető volt a némileg hűvös távolságtartás.

Víz Zoltán és Baksay Sándor református püspök legendás barátsága lényegesen oldotta az idegenkedést a két felekezet között. Mindketten irodalomkedvelő, rendkívül művelt emberek voltak, mindketten kötelességüknek tudták Isten és a gyülekezetük szolgálatát, ezért teljes szívvel és tisztelettel viszonyultak egymáshoz, és a másik felekezethez egyaránt.

1901-ben Baksay Sándor sok egyéb más műve mellett megjelent Homérosz Iliászának görög eredetiből magyar nyelvre fordítása, mégpedig a kor akkori divatjának és népies stílusának megfelelő 12 szótagszámú páros rímes versformában.

Víz Zoltán maga is verselő ember volt, így természetesen maga is versben üdvözölte Baksay püspököt ebből az alkalomból ekképpen:

Baksay Sándorhoz

A versre verset küldök ím
Bár por van lantom húrjain,
Mert a nagy L már vállamon
„Gyerek dolog", mondod, tudom.
Bensőleg köszönöm Neked
A nyújtott lelki örömet.
Csak ki megérted a nagyot,
Méltán Te tolmácsolhatod.

Hol Hellász fényes sugara,
Hol a Kallokagathia,
Ahol Homérosz énekelt,
Ott lelked is gyors szárnyra kelt.
Bármit alkosson szellemed,
Abban szépet s jót leli meg;
Égnek s a szépnek áldozol,
Van ennél dicsőbb valahol?

Mint sas, keresve az eget,
A rosszat, rútat megveted,
egy szebb világnak élsz körén,
Hová a „vulgus" el nem ér.

Ha nem szeretni volna jobb,
Irigylenélek boldogot,
Hogy bár hó fedte ősz fejed,
Benn izzó lángok rejlenek.

Míg más fáradtan megpihen,
Benned új munka-terv terem,
Odisszeát fordítni vágysz,
Míg véget ér Odisszeád.

S ha eljő majd a végzet,
Ó légyen ez is szép Neked.
„Az egész meny útján" haladj,
Ahol az örök szép fakad.

Baksay Sándor 1915-ben bekövetkezett halálakor megint csak versben siratta el barátját, kollégáját:

Baksay Sándor halálára
1915. jún. 18

Hosszú, szép életed alkonyatán
Magad maradtál, igaz árva,
Mert kit elvesztél, nemcsak nőd volt,
De szellemed emelő szárnya.

A rég elmúlt, nemes időknek
Vonzott mesésen hősi képe,
Azért lelked merengve szárnyalt
Az ős Hellász derűs egébe.

Hogy Iliászt magyarrá tetted,
Félig betöltéd büszke vágyad.
S bár munkád megszakadt, Te mégis
Befejezéd Odysszeádat.

Áldjon az Úr, kit sokszor áldtál,
Pihenni tértél, fáradt vándor.
Amíg ifjak emléked őrzik,
Nem fogynak ki az ideából.

A szolgálat 1916 decemberében a püspökszilágyi plébániára rendelte Víz Zoltánt, a pápai káplánt, és ott prédikált haláláig, 1934-ig.

Ez évet megelőzően 1933-ban Víz Zoltán pápai kamarás, esperes, plébános kötetbe rendezte kiválasztott legkedvesebb verseit, és Vácon, a Kapisztrán nyomdában elkészíttette az Alkonyatkor című igen csinos, dekoratív, aranyozott díszítéssel ékesített kiadványát. Könyvében a versek keletkezési idejét 1898 és 1932 közötti időszakra datálta, így több kunszentmiklósi témájú és ihletettségű vers is szerepel benne. Többek között a Baksay püspöknek írt két verse is.

Ezt a gyönyörű, nyomdatiszta versesköteteét 1933. november 1-jén dedikálta özvegy Bors Pálné született Precsinszky Viktória úrnőnek. A hölgy lehetséges, hogy Bors Károlynak, Kunszentmiklós történetírójának a rokona lehetett. E könyv címlapján láthatjuk Víz Zoltán arcképét is.

Könyvárverésen sikerült megszereznem ezt a kunszentmiklósi vonatkozású kulturális kincset. A benne foglalt vallomás a két felekezet lelkipásztorainak és a keresztény-keresztyén hívek egymásra találásának emlékét tárja elénk.

Még egy érdemet említenek a korát megelőzően munkálkodó pap tevékenységéhez. Barátságos, befogadó, jól szervező egyénisége révén elérte, hogy a zsidó polgárok is adakoztak az új templom építéséhez, ami nem minden helységben volt így. A zsidó lakosság ezen különleges elhatározása késztetett arra, hogy a II. világháború után lebontott gyönyörű zsinagóga képeslapon a múlt századfordulón megörökített képét közreadjam. A ma már hat számjegyű forintértéket elérő ritka relikvia gyűjteményem egyik kiemelkedő darabja.

Jelen időben különösen fontos a református és katolikus hívek, vagyis a magyar nép nagy többségének az összefogása.

Gondoljunk hát tisztelettel és hálával Víz Zoltánra, a kunszentmiklósi felekezeteteket kibékítő papra, az irodalmi alkotóra, a templomépítő katolikus plébánosra.

Székely Gábor helytörténeti kutató

Az 1906-ban épült új tempom

Víz Zoltán a plébánia kertjében

A lebontott régi parókia

A kunszentmiklósi zsinagóga

Hajdan volt lacházi iparosok és kereskedők 1. rész

A kereskedelmi és iparkamaráról szóló 1868. VI. törvény végrehajtására kiadott rendeletet követően összesen 20 kamara jött létre a dualizmuskori magyar állam területén. A budapesti központtal szerveződő kamara nyilvántartása szerint az alábbi lacházi, peregi iparosok és kereskedők voltak bejegyezve a századfordulón:

Ácsok
Lacháza: Kis Gábor, Kovács L. Gábor, Nagy Ferenc, Vizinger György
Pereg: Kásser Albert, Kásser János
Asztalosok
Lacháza: Bak Jáfet, Csepregi Imre, Hegedűs Mihály, Szabó Mihály, Szőlősi István
Bádogos
Lacháza: Korstein Lajos
Bognárok
Lacháza: Bak Gábor, Bak Sándor, Taksa István, Lacza Mihály, Nagy Antal, Nagy Imre,
Tóth Sándor
Pereg: Argalás Mihály, Madi István, Seidl Péter
Borbélyok
Lacháza: Jaksa István, Végh Gábor
Pereg: Kácser János, Zsilavi György
Csizmadiák
Lacháza: Balázs Ferencz, Bugyi Gábor, Fánczó Mihály, Gacs Pál, Gudmon Mihály, Józsa Miklós, Kamrás Antal, Kis Péter, Kontra Ferencz, Kontra József, Kovács P. Gábor, Kovács P. József, Maki József, Mészáros Sámuel, Szalai Sándor, Szőke Vég Gábor, Tőkési Ferencz, Tuba Pál
Pereg: Füstös Pál, Krizsik József, Orbán János, Orbán Pál, Orbán József, Stoics Pál
Fakereskedő
Lacháza: Waldhauser Mór
Gabonakereskedők
Lacháza: Bruck Jakab, Lövi József, Waldhauzer Mór

Bleier Zsigmond üzlete (Kossuth Lajos út 55.)

Pereg: Horváth József, Pajzinger József, Répás János, Skreka János, Szebellédi István, Vella Pál, Zsilavi Antal
Géplakatos
Lacháza: Horváth József
Gyógyszerész
Lacháza: Straub Antal
Hentesek
Lacháza: ifj. Csepregi József, Gábor Sándor, Gál Ferencz, Klein Sámuel, Kovács Gábor, D. Nagy Gábor
Pereg: Kátai József
Kádárok
Lacháza: Józsa Imre, Róka Lajos
Kalapos
Lacháza: Kerekes Lajos
Kályhás
Lacháza: Tóth Máté
Kocsmárosok
Pereg: Filizovszki József,
Kovács Mihály
Kovácsok
Lacháza: Bakó Gábor, Jóó János, Kamrás Károly, Kovács Imre, Kovács D. Antal, Nagy Imre, Orbán Imre, Szabó Sándor, Varga Benő
Pereg: Argalás József, Jónás András, Kaukál Ferenc, Zsilavi Mihály

Kőművesek
Lacháza: Kis Gábor, Kis Imre, Korsós Imre, ifj. Kovács Sándor, Matics András, Molnár Ferencz, Mizik Bálint, Örsi Ignácz, ifj. Pozsár István, Pozsár Fér., id. Szecsei Benő, Znamenák Béla
Pereg: Kucsera Károly

Nagy Antal mészáros üzlete (Kossuth Lajos út 33.)

Szebellédi István gabonakereskedő

Bleier Gábor üzlete (Dózsa György út 70.)

Kötélgyártók
Lacháza: Kutyela Ignácz, Madaras Bálint

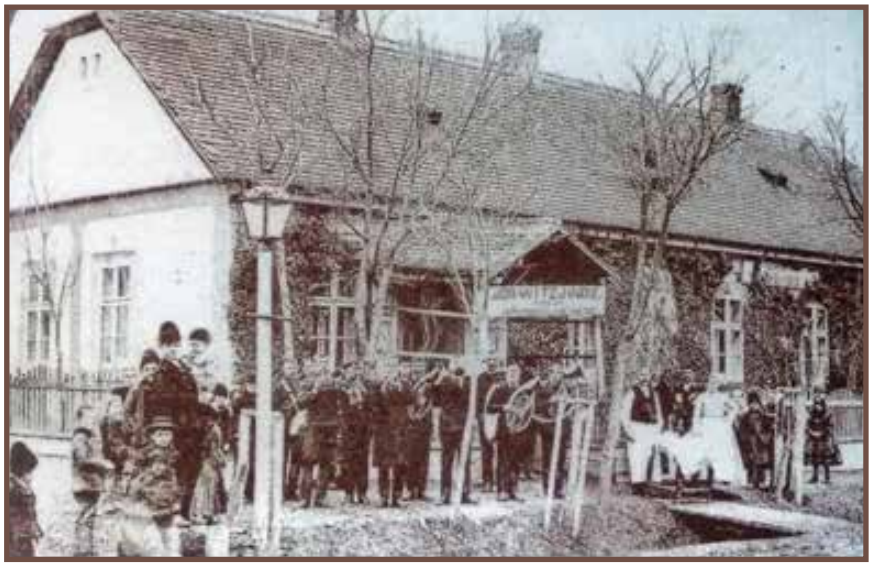

Gránitz János étterme (Ráckevei út 10)

Lakatosok
Lacháza: Bak Máté, Molnár Lajos
Marha- és sertéskereskedők
Lacháza: Frank László, Szegedi Gábor
Pereg: Répás Mátyás, Szikora István
Mészárosok
Lacháza: Bleyer József, Bleier Zsigmond, Nagy Antal
Molnárok
Lacháza: Diricz János, Devecseri Gábor M., Huszár Pál, Kovács Béla, Mikula Károly, Rácz Gábor, Sződi Sándor, Vörös Lajos
Órás
Pereg: Kirsch János
Pék
Lacháza: Hauer Lajos
Szabók (férfi)
Lacháza: Bak Ignácz, Boltos István, Csiszár Gábor, Feit János, özv. Gudmon Lidia, Kovács Antal, Kovács Imre, Kovács József, Kovács Miklós
Pereg: Jónás Imre, Krizsik János, Orbán József
Szabók (női)
Lacháza: Terelmes András, Vörös Imre
Szatócsok
Lacháza: Gál Ferencz, Grósz Ignácz, Klein Sámuel, Kóhn Gábor, Róth Ignácz
Pereg: özv. Bleier Ilona
Szénkereskedő
Lacháza: Lővy Ignácz
Szíjgyártó
Lacháza: Földváry György
Szobafestő
Lacháza: Kertesi Rezső
Takácsok
Lacháza: Baróda András, Barada Antal, Farkas Gábor, Földvári Gábor és Lajos, Hállai Sándor, Kis Pál András, Krizsik István, Baradi Antal, Pintér János, Seregély Gábor, Süveg János, özv. Varsányi Erzsébet
Vegyeskereskedők
Lacháza: Bleier Gábor, Bleier Jakab, Bleyer Péter, Hauer Lázár, Perlgrund Dávid, Schictanz
József, Veisz Ede
Pereg: Gránitz János, Klein Jakab, Virág Márton

Folytatjuk...

Dr. Szenttamási-Babós Lajos
helytörténeti kutató

A NÉPTANÍTÓK EMLÉKEZETE

Kiss György (1782–1870)

„Iskolák. Világítótornyok! A jövő fényjelei! Száz és száz kis magot tartalmazó gubók, belőlük fog megszületni az új, a jobb, a bölcsebb".
(Arthur Conan Doyle)

A *„Tanítás módja, melyet követnek a helvetica confessiot tartó Dunán innen lévő superintendentia megyéjebéli minden oskolák. 1801"* című 220 esztendős módszertani könyvecskében olvashatjuk a következő bölcs megállapítást: *„A tapasztalás tanítja mind azt, hogy az Ember mélységes tudatlanságban születik, mind azt, hogy ha ebben a tudatlanságban marad, mihelyt az idő nevekedésével, a' Léleknek tehettségei kezdenek ki fejtőzni, minden gonoszra hanyatt homlok rohan. Ez ellen a' gonosz ellen mind hasznos, mind egyedül-való orvosság a' jó neveléssel öszveköttetett tanítás."*

Fülöpszállás ősi kiskun település már a 17. század második felében tartott latin iskolát, de írásos emlékeink erről az intézményről sajnos nincsenek. Azt viszont írásos dokumentumok igazolják, hogy a Debreceni Kollégiumban a 17. század végén és a 18. század elején 13 fülöpszállási diák tanult. Ők a falujukban végzett alsóbb iskoláik után kerültek oda.

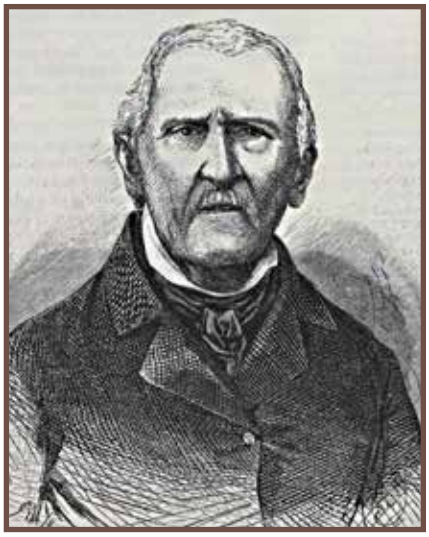

Kiss György

Ez bizonyítja falunk iskolájának korai létét. Mária Terézia felmérette a protestáns iskolákban folyó munkát. A felmérés kérdéseire adott válaszokból kitűnik, hogy falunkban nem magánszemély, hanem a helvét (református) hitvallású gyülekezet alapította az iskolát „igen régen". A református egyház irattárában található protocollumban egy latin nyelvű feljegyzés tanúskodik arról, hogy a 18. században bizonyosan működött latin nyelvű iskola. Ez tartalmazza a református iskola rektorainak nevét „szolgálatjuknak a rendjében". A felsorolás Johannes Kontra, azaz Kontra János nevével, az 1714–15. esztendővel kezdődik, és az ezt követő mintegy 120 éves időszakot Pór Bertalan zárja, mint utolsó rektor. Ő 1833. május 16-ig töltötte be tisztét.

„Ekkor ugyanis megszüntettetett az academica promotio. Ettől fogva ezen állásra tanító káplánok alkalmaztattak, elsőben Újlaky István személyében".

Ekkor a fülöpszállásiak a szabadszállási iskola „érdemed rektorát", Szerencsi Újlaky Karcagi Istvánt hívták meg. Ő a következő évben tanulmányainak befejezését követően papi vizsgát tett, és 1847-ig az iskola első tanító káplán-

ja, és a nagyobb fiúgyermekek tanítója volt. Az „öregebb lányokat" 1849-ig Zsíros István, a kisebb fiúgyermekeket Tóth István orgonista kántor tanította 1828. május 18-tól 1840-ben bekövetkezett haláláig. Ő, mint a református gyülekezet kántora a jegyzőkönyvek tanúsága szerint tanítói munkáját elhanyagolta. Ennek elvégzésére maga helyett segédtanítókat alkalmazott több ízben is.

Így lett nálunk segédtanító 1838-tól az a Böszörményi Mihály, akiről a Redemptio 2019. júniusi számában már megemlékeztem. 1835-ben érkezett a református iskolába Kiss György, aki a kisebb leányok tanítója lett.

Kiss György 1782. április 22-én Ung megyében, Nagy-Kaposon született. Alsóbb iskoláit szülőhelyén végezte, majd a sárospataki főiskolán folytatta. Innen lépett a tanítói pályára 1802. március 12-én. Először Fehér megyében, Sárbogárdon, aztán Dunaszentgyörgyön, Ordason, Tasson tanított két-két évig. 1810-ben az izsáki református egyház hívta meg tanítójául, *„melynek kebelében 25 évig a gyülekezet közmegelégedésére viselte hivatalát".* Időközben házasságot kötött a Fülöpszálláson, 1799. június 29-én született Kőrösi Máriával, akinek édesapja Kőrösi Mihály, édesanyja Markó Judit volt. Felesége 1832. április 18-án, 42 évesen elhunyt. Kiss György 1835-ben feleségének szülőhelyére, Fülöpszállásra költözött *„a kisebb leányok tanítására felkéretvén, ezeket 1853-ig atyai gonddal vezette".* Az ő tanítóskodásának idejében, 1846. július 6-án a református templomra új toronysisakot tettek fel az 1844. július 3-i vihar által ledöntött helyébe. Ennek gombjába több dokumentum mellett elhelyezték a *„Kun Filepszállási fi és leányiskolákban járó gyermekek névsorát",* melyet feljegyzett *„... ezen Iskola rendes Tanítója Kiss György Július 6kán 1846".* Ebből az írásból tudtuk meg többek között az iskola tanulóinak akkori létszámát is, ami 367 fő volt.

1853. július 31-én, 18 évi fülöpszállási munkálkodás után ismét Izsákra, a *„kisebb leányok tanítására hívatván"* örömest engedett a meghívásnak, *„csakhogy az ottani temetőben 1832 óta nyugvó neje mellett pihenhesse ki majd ő is földi hosszú fáradalmait".* Távozásának anyagi okai is lehettek, mivel a jegyzőkönyv tanúsága szerint elfogadja a felkérést, *„ha jó szállás adatik és fizetése javítása pár pengő forintra emelkedik".* Szomorú, hogy egyedül élve is – hiszen felesége régen elhunyt, gyermeke nem lévén – szegénységben tengette életét. A kor néptanítóinak anyagi helyzetére jellemző a Kiss György mellett a kisebb fiúgyermekeket tanító Varga József éneklő kántor távozását indokló levele 1849-ben, melyet az egyházi jegyzőkönyvben így örökítettek meg: *„tudatja, hogy miután itteni fizetésével ki nem jön, s' javításához sincs reménye, továbbra itten Tanító és Kántor lenni megszűnt".* Az Izsákra visszatérő 71 éves Kiss György még évekig oktatott a református egyház iskolájában. 1862-ben írták róla a Vasárnapi Újságban: *„...a gondviselés a 80 év mellett folytonos jó egészséggel áldotta meg. Néha panaszkodik már a kerekek gyengesége és az örlőeszközök hiánya miatt".* Az akkori református gyülekezetnek már csak három tagja volt, aki ne lett volna a tanítványa az első ízben Izsákon töltött 25 esztendő alatt. 1870. szeptember 21-én, 88 éves korában fejezte be földi pályafutását. Szeptember 22-én helyezték örök nyugalomba az izsáki temetőben, fiatalon elhunyt felesége mellé.

Az ő élete is példája annak, amit 1862-ben írtak a néptanítókról. Sok tanító hálát adhatott, ha családját napról-napra tengethette, nemhogy „vénségére takaríthasson" (megtakarítson), hát még, hogy „lelki épülésének nevelésére" (növelésére) könyveket is vehessen! S mégis sok néptanító példája bizonyítja, hogy lehet az ember a legmostohább életviszonyok között is boldog és megelégedett, ha határozottan kitűzte magának élete irányát, melytől soha el nem tántorodott.

Kötelességünk megemlékezni a népnevelés ezen érdemes napszámosairól, akik csendes magányban, kevesektől ismerve és méltányolva, kitartó szorgalommal és türelemmel *„működtek elvállalt szakmájokban, többnyire mindig csak töviseit érezték azon pályának, melynek rózsái csak gyéren virítottak".* A szent ügy, melynek egy egész életet szenteltek, abban az időben ritkán biztosította öreg napjaikat nyugdíjjal, vagy egyéb anyagi elismeréssel. Más jutalmuk alig maradt a „tiszta öntudatnál".

Források:

Izsáki református egyház halotti anyakönyve

Fülöpszállási református egyház protocolluma

1846. évi toronygombirat Fülöpszállás református templomának tornyából

Vasárnapi Újság IX. évfolyam 35. sz. augusztus 31. 1862

Varga Istvánné
magyar-történelem tanár

Düsen Kaseinov, a TÜRKSOY főtitkára Karcagon járt...

A TÜRKSOY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı) a török világ legnagyobb nemzetközi kulturális szervezete fogja össze azokat a népeket, melyek tőlünk keletre, a törökségi kultúra égisze alatt élnek. Elsődleges feladata az, hogy megismertesse a világgal azokat az értékeket, melyek a tudomány és a művelődéstörténet terén összetartozók, ám a különböző országokban keletkeztek. A TÜRKSOY a kulturális minisztériumokkal együtt szervezi a török kulturális fővárosok rendezvényeit, és hangot ad minden olyan eseménynek, évfordulónak, melyek érintik ezt a kultúrkört. Nekik köszönhetően legutóbb Ankarában nemzetközi konferenciával tisztelegtek városunk szülöttje, Németh Gyula turkológus, akadémikus emlékének születése 130. évfordulóján. Az évforduló tiszteletére Németh Gyula-érmet bocsátottak ki.

2020. november 4-én városunkba látogatott Düsen Kaseinov, a TÜRKSOY főtitkára, hogy jobban megismerje Karcagot, ahol ugyan egyszer már egy kazak delegáció tagjaként járt. Érdekelte ez a város, amelyről tudni vélik a világban, hogy a 20. századi turkológia bölcsője, amely négy generáción át adott jelentős kutatókat a tudománynak. Kevés olyan helye van hazánknak, ahol annyi, a törökségi kultúrával kapcsolatos esemény lett volna, mint ebben a városban. Mándoky Kongur István halála után különösen megélénkültek a kazak és a törökországi kapcsolatok is, melyek főként egyetemi hallgatók és kutatók látogatása tett elevenné. Évi rendszerességgel járnak ide a Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszéke és az ankarai Hacettepe Egyetem Folklór Tanszéke közötti Erasmus program keretében tanuló hallgatók, tanáraikkal együtt. Prof. dr. Özkul Çobanoğlu és munkatársai, valamint korábban az Ankara Egyetem Hungarológiai Tanszékének tanszékvezetője, Prof. Dr. Naciye Güngörmüş és tanítványai. Ez a város volt egyik szervezője és helyszíne az UNESCO által támogatott török-magyar néprajzkutató programnak, aminek eredményeként mind Ankarában, mint Budapesten kötet jelent meg, s ugyancsak itt jelent meg eddig hat olyan könyv, ami csak az anatóliai török népi kultúrával fog-

lalkozik, közöttük három tematikus monográfia. Ebben a városban jelent meg a Keleti örökségünk sorozat több kötete, közöttük *Mándoky Kongur István: A kun nyelv magyarországi emlékei, Pálóczi Horváth András: Kapcsolatok és hatások a kunok régészeti kultúrájában* c. könyve, *A puszta fiai* kazak költői antológia, mely Abay Kunanbayevtől Oldzsas Szüleymanig mintegy 150 év veseiből ad válogatást Körmendi Lajos kitűnő műfordításában. A kumük költő, *Mahammat Badrutdin: Az örökkévaló tekintet* c. műfordítás kötete és még sorolhatnánk, hiszen a húsz éven át működő Barbaricum Könyvműhely alapfeladatának tekintette a kunok és rokon népeik kultúrájának megismertetését. Egy időben fakultatív nyelvként tanulhattak törökül a karcagi Gimnázium tanulói, és bízvást mondhatjuk, hogy nincs a Nagykunságon senki, aki ne tudná (ha érdekli), hogy melyek a magyar és a török kultúra kapcsolódási pontjai… Erre a három évenként szervezett Jászkunság kutatása konferenciák előadásai, és azok az ismeretterjesztő előadások, tudományos cikkek szolgálnak bizonyságul, aminek java részét magam szerveztem és terveim szerint fogom is.

Düsen Kaseinov úr, együttműködési lehetőségeket ajánlott, amelyek elsősorban a kultúra és a művészetek megismertetése terén nyújtanak kiváló lehetőségeket. Örömmel vettük az ötleteit melyek reményeink szerint a város és a kulturális minisztérium támogatását is élvezni fogják.

Düsen Kaseinov urat karcagi látogatására elkísérte dr. Hóvári János nagykövet, a Türk Tanács budapesti irodájának vezetője és dr. Somfai Kara Dávid turkológus. A program a Kun Emlékhely meglátogatásával kezdődött, ahol Györfi Sándor Kossuth-díjas szobrászművész, Varga Nándor, a Magyar-Kazak Baráti Társaság elnöke és dr. Bartha Júlia turkológus bemutatta a Kun emlékhely szobrait, majd mécsest gyújtottunk Németh Gyula sírjánál a Déli temetőben, ahol elhangzott a kunok nyelvén az Úr imádsága. Ezt követően a Millenniumi emlékműhöz mentünk, felidézve a kunok 13. századi bejövetelét és az elmúlt majd' 800 év Kárpát-medencei történéseit. A városnézés Németh Gyula szobrának koszorúzásával zárult.

Reméljük, hogy ez a látogatás egy kiváló kulturális együttműködés kezdete volt.

Dr. Bartha Júlia turkológus

Düsen Kaseinov főtitkár és Györfi Sándor szobrászművész a Kun-emlékmű előtt ***Fotó: Bartha Júlia***

Tisztelgés Németh Gyula karcagi szobránál - Dr. Hóvári János, Györfi Sándor, Düsen Kaseinov és Dr. Barta Júlia ***Fotó: I.Sz.***

Varga Nándor, Györfi Sándor, dr. Bartha Júlia, Düsen Kaseinov, dr. Somfai Kara Dávid a Redemptios-emlékharangnál ***Fotó: I.Sz.***

A SzűcsRózsa Alkotócsoport 2020-as eredményei

2019-ben alkotóközösséget hoztunk létre a jászapáti Jásztánc Alapítvány keretein belül, melynek a SzűcsRózsa Alkotócsoport nevet adtuk. A csoport tagjai: Besenyei Ildikó, Borbásné Budai Valéria, Donkóné Birkás Tünde, Tajti Erzsébet.

Donkóné Birkás Tünde az általa készített adai viselettel. Fotó: Borbásné Budai Valéria

Célunk a magyar népművészet gazdag kincstárának továbbadása, tanítása, elsősorban a csipkeverés, gyöngyfűzés, zsinórozás, népi szabás, népviseletvarrás, hímzés témában. Emellett kapcsolattartás más tájegységek mestereivel, egyesületeivel, és részvétel országos pályázatokon, kiállításokon, fotózásokon.

Alkotóközösségünk tagjai nagy hangsúlyt fektetnek az önképzésre. Rendszeresen zsűriztetik termékeiket a Hagyományok Háza által szervezett Népi Iparművészeti zsűri által. 2020-ban számos Hagyományos Míves Termék és Hagyományos Míves Remek minősítésű ruhadarabot készítettek, amelyeken a Páva védjegy garanciát jelent a minőségi árura.

2020 márciusában az alkotócsoport első helyezést ért el a Békéscsabán megrendezett Kárpát-medencei Népi Textilfesztiválon, melynek pályázatára készítették *Kollekció a szürke hétköznapokra* című munkájukat. A piros-szürke gyapjú-lenvászon-pamutvászon alapanyagok kombinációiból készült öltözékegyüttes minden darabja hétköznapra, munkába is hordható. Díszítménye a Galga-menti népviseleti darabokon oly gyakran használatos gépi *nyargalás.*

A kollekció két éves alkotó folyamat eredménye. Készítette: Besenyei Ildikó, Donkóné Birkás Tünde és Tajti Erzsébet. A fotók elkészítését hálásan köszönjük a Jász Múzeum munkatársainak és a fiatal manökeneknek.(Fodor Blanka, Kis Anna Virág).

A nemzetközi textilfesztiválon kiállításra kerültek Borbásné Budai Valéria jász zsinóros gyapjúkabátjai és újragondolt székely szoknyái is. Ez az együttes bekerült az Élő Népművészet Országos Kiállításra is.

2020 számos kihívást tartogatott

Tajti Erzsébet az általa készített jász viselettel. Fotó: Borbásné Budai Valéria

még alkotócsoportunknak. Sok-sok ötletelés után indultunk a *Most van időm alkotni-karanténpályázaton,* ahol Borbásné Budai Valéria jászsági zsinóros táskái nyerték el a zsűri tetszését, valamint a Halaj-Tajti család tagjainak keze nyomán készült virágtartó és strandkendők is befutók voltak.

Augusztusban a *Kis fekete* címet viselő versenyen a feladat, a minden nő ruhatárában megtalálható kis fekete ruha felöltöztetése volt, modern, a mai kor emberének igényeit kiszolgáló, de a magyar népművészetből fakadó, míves öltözék kiegészítőkkel. Itt Borbásné Budai Valéria gyöngyös-zsinóros, nagy gonddal tervezett és kivitelezett munkadarabjai arattak sikert. Munkáját Donkóné Birkás Tünde segítette.

Ősszel lehetőségünk nyílt a Bihari Népművészeti Egyesület által kiírt *Élő Népművészet Regionális Kiállításán* részt venni, ahol mind a négy alkotónk munkája kiállításra került. Itt Donkóné Birkás Tünde zentai női viseletei és Borbásné Budai Valéria zsinórozott jászsági férfi mellénye, valamint női öltözetei részesültek díjazásban.

Ezeket a pályamunkákat kiegészítve a 2021-ben Budapesten megrendezésre kerülő *Országos Élő Népművészet* kiállításon még részt vesz Tajti Erzsébet jászsági, jászapáti felsőrészt feldolgozó jász női viselete is. Munkáját Besenyei Ildikó segítette.

A 2020-as megmérettetéseken nemcsak a kis közösség tagjai, hanem az

Besenyei Ildikó az általa készített mórágyi sváb viselettel. Fotó: Borbásné Budai Valéria

általunk mentorált tanítványaink is sikeresen szerepeltek, úm. Kovács Erzsébet Temerinből, Vázsonyi Csilla Adáról, Galai Kornélia Magyarkanizsáról, Kalmár Eszter Oromhegyesről, Kuti Jana Madocsáról és Cser Györgyi Dömsödről.

Női táska jászsági zsinórdíszítéssel. Készítette Borbásné Budai Valéria Fotó: B.B.V.

Végezetül szívből köszönjük családtagjaink, patronálóink támogatását. 2021-ben újult energiával vágunk neki, nagy türelmet és precizitást, szakmai alázatot, sok-sok időt követelő feladatainknak.

Tajti Erzsébet viseletkészítő

Női öv jászsági zsinórozással. Készítette Borbásné Budai Valéria Fotó: B.B.V.

Kis Anna Virág és Fodor Blanka turai bujkában. Készítette Besenyei Ildikó Fotó: Forgó Bence

Kis Anna Virág és Fodor Blanka Galgamenti nyargalással díszetett kötényruhában és tavaszi kabátban. Készítette Donkóné Birkás Tünde és Besenyei Ildikó. Fotó: Bugyi Gábor

Női öv géderlaki gyöngyhímzéssel. Készítette Borbásné Budai Valéria Fotó:B.B.V.

Kis Anna Virág és Fodor Blanka Galgamenti nyargalással díszített boleróban és blézerben. Készítette Tajti Erzsébet és Besenyei Ildikó Fotó: Bugyi Gábor

Fodor Blanka Galgamenti nyargalással díszített szoknyában. Készítette Donkóné Birkás Tünde Fotó: Bugyi Gábor

Kékfestő párna jászsági zsinórdíszítéssel. Készítette Borbásné Budai Valéria. Fotó: B.B.V

Borbásné Budai Valéria az általa készített jászsági zsinóros ujjatlan dolmánnyal Fotó: I.Sz.

Emlékezés Németh Gyula turkológus születésének 130. évfordulójára (1890. november 2. – 1976. december 12.)

Kevés olyan nagy hatású alakja van a hazai turkológiának, mint a városunkban, Karcagon, 1890. november 2-án született Németh Gyula, aki fél évszázadon át vezette az ELTE Török Filológiai Tanszékét, európai hírűvé tette a magyarországi turkológiát, de talán legnagyobb érdeme az volt, hogy kiváló tanítványokat nevelt, akik mesterük nyomdokaiba lépve, öregbítették a tudományt és városunk hírnevét is. Számos kitűnő tanulmányával hozzájárult a magyarság őstörténetére vonatkozó tudományos ismeretekhez. Nevéhez fűződik a ma egyetlen, ismert alán nyelvemlék, a jász szójegyzék megfejtése.

Tudományos munkássága kiemelkedő, nemzetközi jelentőségű. Mindvégig szívesen foglalkozott az őt elindító szülőföld, a Nagykunsághoz, a kunok történetéhez, nyelvéhez kötődő kérdésekkel.

Németh Gyula Karcagon járt gimnáziumba, itt kezdett törökül tanulni, valószínűleg Györffy István adta a kezébe az első török nyelvkönyvet. Györffy hat évvel volt idősebb nála, voltaképpen hármójukkal, Györffy István, Németh Gyula és Gaál László iranista munkásságával egy különös korszak kezdődött a hazai tudománytörténetben. Mindhárman karcagiak voltak, velük indult, illetve vált teljessé az Alföld, a szülőföldünk, a Nagykunság kutatása. Innen indult törökországi útjaira, 1907-ben Isztambulba, majd 1908-ban Aydinba, ezt követően még abban az évben, 1908-ban a helyszínen tanulmányozta a Volga középső folyásánál élő tatárok nyelvét, később másik két kipcsak nép, a Kaukázusban élő kumük és balkár népköltési gyűjteséket. Kumük szójegyzéke törökül nemrég immár az ötödik kiadást is megérte. Szinte minden művéről elmondható, hogy a török kutatók igen nagyra tartják a munkásságát, és rendre megjelennek művei újabb kiadásokban ma is. Nincs olyan nemzetközi konferencia, ahol ne hivatkoznának rá.

1909-től az Eötvös Kollégium tagjaként a Budapesti Tudományegyetemen tanult olyan tudósokkal, mint Gombocz Zoltán, Munkácsi Bernát, Goldzicher Ignác és Vámbéry Ármin. 1911–14 között többször járt tanulmányúton Lipcsében, Kelben és Berlinben. A Budapesti Egyetemen 1915-ben habilitált, 1916-tól az egyetem megbízott, majd rendes tanára lett, az ő javaslatára lett az egyetem Keleti Nyelvek Tanszékéből 1930-ban Török Filológia és Magyar Őstörténeti Tanszék. A törökök körében majd' száz év múltán is igen népszerű a neve, mert ő írta meg az első török leíró nyelvtant, s amikor Atatürk kezdeményezésére a törökök írásreformot hajtottak végre, az arab betűs írásról áttértek a latin betűkre, az átírás mintáját Németh Gyula adta.

1916–17-ben jelent meg a török nyelvtana, amely az arab írásos oszmán török nyelv elsajátítására máig a legjobb kézikönyv. 1922-től a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1935-től rendes, majd 1941–46 között igazgatósági tagja volt. 1950–65 között az MTA Nyelvtudományi Intézetének igazgatói feladatait látta el.

Munkásságának kiemelkedő területe volt a magyar nyelv török jövevényszavainak kutatása. Ő mutatott rá, hogy a magyar nyelv török jövevényszavairól szólva három kronológiai réteget kell elkülöníteni: a legősibb a honfoglalást

Németh Gyula fiatalkori képe

megelőzően került a nyelvünkbe, a középső réteg a törökség kipcsak ágának nyelvéből (besenyők, kunok) származott, pl. boza, koboz, kalauz, özön, és Karcag (karsak), Debrecen (tepresin), Bengecseg stb. A „legfrissebb" a hódoltságkori török nyelvből került hozzánk, mintegy kétezer szó.

Tudományos értekezéseiben főleg a magyar nyelv török jövevényszavairól és a magyar őstörténet kérdéseiről írt. A legfontosabb, egyben legnagyobb lélegzetű műve, *A honfoglaló magyarság kialakulása* 1930-ban jelent meg. Ebben a művében a török törzsnévadást, a török törzsi rendszert és a nomád török államok kialakulási formáit vizsgálta, valamint bemutatta a török törzsek szerepét a magyar nép etnikumának kialakulásában.

Tudományos munkásságának egy másik fontos vonulata volt a nagyszentmiklósi kincs feliratainak vizsgálata. Véleménye szerint a feliratokat egy kipcsak török nyelven, besenyő nyelven írták.

Az 1930-as évektől az oszmán török nyelv kutatására helyezte a hangsúlyt, behatóan foglalkozott a bulgáriai török nyelvjárások tanulmányozásával, tájnyelvi szövegeket gyűjtött és adott ki, tisztázta a nyelvjárások felosztásának elvi problémáit. Számos tanulmányt szentelt annak a kérdésnek, hogy hol volt a törökség őshazája, mikor kezdődött a török népek vándorlása. Ezekre a kérdésekre nyelvészeti eszközökkel kereste a választ. Igen foglalkoztatta az is, hogy vajon Attila hunjai törökül beszéltek-e, és hogy mi közük volt a magyaroknak a hunokhoz, mennyire megbízhatók a magyar krónikák azon állításai, hogy a magyarok a hunok utódai. Németh Gyula a kérdés négy kiváló szakértőjével, Ligeti Lajossal, Váczy Péterrel, Fettich Nándorral és Eckhardt Sándorral együtt egy, a nagyközönség számára is érthető összefoglaló műben, az 1940-ben megjelent, *Attila és hunjai* című kötetben adott választ.

Alapműveket tett le a tudomány asztalára.

Turkológiai műveiért elnyerte a török állam egyik legmagasabb kitüntetését, s számos ország tudományos testülete is tagjává választotta .

Nagy hatású, nemzedékeket tanító és nevelő munkássága nyomán fejlődött a török filológia, paleográfia s az oszmán török mellett a közép-ázsiai török nyelvek oktatása a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem bölcsészkarán. Tanítványai tovább vitték szellemiségét a világ nagy nevű egyetemein. Közöttük Ligeti Lajost, Halasi-Kun Tibort, az ankarai, majd az egyesült államokbeli Columbia egyetem professzorát, Rágib Özdemet, az isztambuli egyetem tanárát, Z. H. Kosayt, az ankarai egyetem professzorát, Bekir Szidki Csobanzadét, a bakui egyetem professzorát, Hasan Erent, az ankarai egyetem professzorát, Eckmann Jánost, a Los Angeles-i egyetem professzorát, H. N. Orkunt, az ankarai főiskola tanárát, Sinor Dénest, a bloomingtoni egyetem professzorát kell kiemelnünk.

A háború előtt doktorált nála Győrffy György, Czeglédy Károly, Schütz Ödön, László Ferenc. Ugyancsak a háború előtt végzett nála Tálasi István, aki eredetileg turkológusnak indult, de később a tárgyi néprajz professzora lett, továbbá Peter Mijatev bolgár turkológus. Nála

tanult hosszabb-rövidebb ideig turkológiát vagy konzultált vele több külföldi tudós, így Martti Räsänen finn professzor, Blaskovics József a prágai, majd később a hatvanas években Vladimir Drimba a bukaresti, Stanislaw Kaluzynski, a varsói egyetem tanára és sokan mások. A háború utáni végzett magyar turkológusok közül egyetemi tanár lett Kakuk Zsuzsa, aki őt követően lett a tanszék vezetője, Hazai György akadémikus, hosszú ideig a berlini egyetem tanára, Bodrogligeti András, a Los Angeles-i egyetem professzora és Káldy-Nagy Gyula Fekete Lajos életművének folytatója, a budapesti Török Filológiai Tanszék professzora Vásáry István és Mándoky Kongur István is. Nála tanultak turkológiát többen, akiknek nem a turkológia volt a fő szakja, pl. Kara György, aki később a mongol tanszék vezetője lett. Amikor száz szemeszter után Kakuk Zsuzsának átadta a tanszék vezetését, egy páratlanul gazdag életszakaszt zárt le.

Szülővárosával sohasem szűnt meg a kapcsolata, gyakran hazajárt Karcagra, ilyenkor jó barátja Gaál László (iranista, 20 éven át a karcagi gimnázium igazgatója) házában vendégeskedett. Németh Gyula, Gaál László és Györffy István volt a hazai keletkutatás motorja a 20. század első felében. Nekik köszönhető, hogy városunk számos neves, főleg török kutatót láthatott vendégül, ilyen módon is bekerülve a tudománytörténetbe ápolva nagynevű szülöttjének emlékét.

Németh Gyula professzor 86 évesen, 1976. dec. 12-én hunyt el. A karcagi Déli temetőben nyugszik, sírja a Nemzeti Sírkert része, 2006 óta védett.

Elzarándokolt a sírjához 1993-ban a kunok kaukázusi rokon népének, a kumük népnek legendás hírű írója, költője, Mahammat Badrutdin, akinek immár törökül is megjelent a Kopan üzengi – *Elszakadt kengyel* című, városunkról és Mándoky Kongur Istvánról írott műve. Több alkalommal jártak Törökországból, az Ankara Egyetem Hungarológiai tanszékének tanárai és hallgatói, hogy csak a leghíresebbeket, Prof. Dr. Naciye Güngörmüst, Hilmi Ortacot, Cemal és Mesude Senolt, említsem, és az ugyancsak ankarai székhelyű Hacettepe Egyetem Néprajzi Tanszékének professzorát, Prof. Dr. Özkul Cobanoglut és munkatársait, néhány hallgatóját említsem. Zarándokhely a törökségi kultúrával foglalkozó tudósok számára a Karcagon nyugvó Németh Gyula sírja.

Emlékét kegyelettel őrizzük.

Dr. Bartha Júlia turkológus, etnográfus

Néhány szó a jászsági pendzsomról

A népi táncalkalmak egyike a rejtélyes nevű jászsági pendzsom. A néptáncok ismert kutatója, Pesovár Ferenc a Magyar Néprajzi Lexikonban külön szócikket szentelt a pendzsomnak. Miszerint a pendzsom a spontán táncalkalmak jászsági elnevezése, melyeket előzetes megbeszélés alapján vasárnap délutánonként rendeztek meg. Jó időben fák árnyékában a szabad ég alatt táncoltak, máskor pedig zárt helyen. A tánchoz citerást fogadtak, de a későbbiekben mellette harmonikást is foglalkoztattak. S összeadtak némi pénzt a zenészek számára. A pendzsomon általában éjfélig, de sokszor hajnalig is táncoltak. Pesovár szerint új ház építése alkalmával is rendeztek pendzsomot. Erről a táncalkalomról Pesorvár hasonlóképpen írt a legújabb magyar néprajzi összefoglalás VI. kötetében (Népzene, Néptánc, Népi játék).

Legújabban pedig 2020-ban Bathó Edit, a Jász Múzeum maga is magas színvonalú néptáncos múlttal rendelkező igazgatója tollából látott napvilágot a Jászság 18–21. századi táncéletét bemutató monográfia. A zene és általában vele együtt ének ütemére is végzett ritmusos mozgás, a tánc a történelmi múltban is fontos szerepet játszott az ember életében. A középkorban és még később a tánc volt a városi és falusi fiatalság legkedveltebb szórakozása. Mint a könyv szerzője írta: *„A különböző táncalkalmak nemcsak a kikapcsolódásra, önfeledt mulatozásra, de a fiatalok ismerkedésére, s az idősebb emberek társas érintkezésére is lehetőséget nyújtottak."* Ehhez azonban még annyit hozzátehetünk, hogy az önfeledt mulatozás nem egyszer a közösség bevett szokásainak áthágásához is vezetett, amit az elöljáróság, ha tehette, meg is büntetett.

Bathó Edit kitűnő munkájából ismerhetjük meg, hogy a Jászságban a 18–19. században a csárdák, kocsmák életének szerves része volt a tánc. A jászsági települések protokollumaiból (tanácsi jegyzőkönyvek) tudható, hogy a lakóházak is gyakran táncmulatságok színhelyei voltak. Azonban az itt feljegyzett adatok csupán arról szólnak, hogy mikor, milyen alkalomból rendezték a házi mulatságot, amely a tanácsi jegyzőkönyvekbe rendre az azokban elkövetett kihágások miatt kerültek bele. Hogy volt-e ezeknek a táncalkalmaknak külön elnevezése, arról már a jegyzőkönyvekben nem írtak. Arról azonban igen, hogy ilyen alkalmakkor rendre akadt muzsikus is, aki a talp alá valót szolgáltatta. Az említettek mellett Bathó Edit részletesen beszámolt még a jászsági céhek farsangi mulatságairól, a munkához és a családi élet ünnepeihez fűződő (névnap, keresztelő, lakodalom) táncalkalmakról, valamint a paraszti élet 20. századi táncalkalmairól.

Utóbbi fejezetben a szerző hangsúlyozta: *„A Jászság nagy kiterjedésű tanyavilágában egészen az 1950-es évek közepéig élénk maradt a házi bálok, spontán táncalkalmak kötetlen kerete. A Jászság legtöbb falujában pendzsomnak... hívták azokat az engedély nélküli összejöveteleket, ahol énekeltek, játszottak, táncoltak, ha jó volt az idő, a tanya előtti gyepen, télen pedig a házban vagy az istállóban. Vasárnap délután, amikor a ház körüli munkával már végeztek, összejött a tanyai fiatalság egy-egy tanyán, és sokszor hajnalig eltáncoltak, elmulattak."*

Az ismertetlen nevű pendzsommal mint sajátos táncalkalommal kapcsolatban felvetődik néhány kérdés. Például: milyen történelmi múltra tekinthet vissza a pendzsom? Általános jellemzője volt-e ennek a táncalkalomnak, hogy engedély nélkül tartották? Honnan eredhet maga az elnevezés?

A továbbiakban megpróbálunk a felvetett kérdésekre válaszolni, előzetesen is hangsúlyozva, válaszainkat nem tartjuk kizárólagos érvényűeknek, feltétlenül helyesnek sem. Nyilvánvalóan lehetséges más megoldás is.

Szükséges megemlítenünk, hogy a török a meghódított lakosság, elsősorban a keresztények életének megszervezésére, a polgári közigazgatás teendőinek az ellátására, legalább is Jászberényben, bíróságot, kádi hivatalt állított fel. A kádik hivatali hatásköre messze túllépett a jogszolgáltatáson. Fontos feladataik voltak a török hadsereg ellátásában, a gazdasági és pénzügyi élet szervezésében és az adóztatásban. A magánember hozzájuk fordulhatott peres ügyeiben, közjegyzői szerepet is betöltöttek a szerződéskötéseknél, végrendelkezéseknél. A török mintegy félszáz kádit telepített a hódoltsági területekre. A jászberényi

kádi hivatalt az 1620-as évek elején szüntették meg a helyi török erősség (palánk) leégését és a törököktől való felhagyását követően. A kádi mellett Jászberényben, mint a hódoltságban mindenütt másutt, működött a tanács, a helyi elöljáróság, amelynek mind a török megszállók, mind a magyar előkelők végrehajtó szerepet szántak. Azonban ezek a választott testületek rendre átlépték tevékenységük szűkre szabott határait, állandó harcban állottak érdekeik és jogaik védelmében, védték, őrizték a maguk autonóm világát. Hegyi Klára a hazai török berendezkedés kiváló ismerője szerint legjobb példa erre a törekvésre Jászberény, s körülötte az egész Jászság helyzete. Amikor a nádor a Jászság szabad önvédelméről megegyezett a budai török szervekkel, egyben igyekezett belső önállóságukat, kiváltságaikat is elismertetni velük. S a Jászberényben fennmaradt nagyszámú török iratban nincs is semmiféle utalás arra, hogy a török hivatalok beavatkoztak volna a jászok önmaguk által irányított belső életébe. A török közigazgatás visszahúzódott a lakosság életének szervezésétől.

A helyi elöljáróság Jászberényben nemcsak az odavetődő tolvajok, hanem a városbeli vétkes polgárok felett is ítélkezett. 1651 őszén három helybéli gonosztevőt végeztek ki, 1654-ben egy állatokat eltulajdonító tolvajt és három embert boszorkányság vádjával. A főbenjáró bűnök megtorlásából következik, hogy a városi tanács a kisebb ügyekben is önállóan járhatott el. A rengeteg apró vétség után a város kasszája számára hajtotta be a bírságokat. A nagyobb bűnöket is (parázna-ság, verekedés, lopás, útonállás, gyilkosság) a város derítette fel, azonban ezekért a török szabta ki a büntetést. Tehát, a jászberényi városi elöljáróság a török hódoltság időszakában is hatékonyan működött, s bár helyi tevékenységükre vonatkozó iratok a török okleveleken kívül nem maradtak fenn ebből az időszakból, mégis nyugodtan feltételezhetjük, mint ahogyan a 18. században már dokumentáltan, a megelőző két évszázadban is eljártak minden hasonló esetben.

A hódoltság idején, a török az olyan rendezvények közül, amelynek szerves része volt a vigalom, a tánc, egyedül a házasságkötéseket, a lakodalmakat adóztatta meg az úgynevezett menyasszonyadóval (a hódoltságban a lakodalmát ülő hitetlen leány után 0, az újraházasodó özvegyasszony után 15 akcsét kellett fizetni), minden más táncmulatsághoz köthető kihágás a helyi elöljáróság hatáskörébe tartozott.

A népi táncalkalmak közül a kocsmákban, csárdákban inni, majd az elfogyasztott ital hatásaként énekelni, táncolni az egész középkori Európában, így a Magyar Királyságban is közönséges cselekedet volt. Semmiféle olyan okot nem látunk, a népesség időszakos elfutásával járó háborús időszakokat kivéve, hogy a Jászságban a török hódoltság idején is ne így lett volna. A Jászságban a kocsmák ebben az időben is a helyi elöljáróság kezében voltak. A kocsmai táncmulatságokat a tanács hivatalból ellenőrizni tudta, azok tehát engedélyezettnek tekinthetők.

Azonban feltételezzük, hogy a török hódoltság idején a kocsmai mulatozás mellett szintén zajlottak házaknál megrendezett spontán táncalkalmak, amelyekhez valószínűleg nem kellett engedély. Ezt nem tudjuk bizonyosan, csupán feltételezzük. (Ebben az időszakban még tanyákról nem beszélhetünk.) Azonban éppen a spontán szerveződés miatt ezek a táncalkalmak nem is feltétlenül jutottak az elöljáróság tudomására.

A török hódoltság idején a szultáni kincstárnak a birodalom nem muszlim alattvalói dzsizje, más néven harádzs (a magyarban harács), az európai nyelvekben fejadónak nevezett adót fizettek. A török földesúrnak pedig a perzsa iszpendzsi (ötöd), a defterekben *iszpencse* néven bejegyzett kapuadót kellett befizessék. Azonban a török birodalomban volt még egy *pendzsik* (ötöd) néven követelt fejadó, amelyet a hadifogoly értékének ötödrészeként kellett a szultánnak befizessen a foglyot ejtő harcos. Azonban a meghódítottak is rabszolgaságuk váltságaként szintén *pendzsik* néven adóztak. Talán nem a valóságtól elrugaszkodott elképzés, ha az *iszpencse, iszpedzsi, pendzsik* adónemet összefüggésbe hozzuk a *pendzsom* kifejezéssel. Úgy gondoljuk, hogy a spontán táncalkalmak jászsági elnevezése hódoltság kori török elnevezésre megy vissza. Azt azonban, hogy miért kapta a spontán rendezett táncmulatságok neve egy a török adónemekkel összefüggésbe hozható 'ötöd' kifejezéssel kapcsolatos pendzsom nevet, jelenlegi ismereteink szerint még hitelesen nem magyarázható meg.

Dr. Selmeczi László ny. régész, néprajzkutató

Jászberényből indult a 48-as katonai hagyományőrző mozgalom

A Tavaszi Emlékhadjárat immár a Magyar Értéktárban

„Atilla Rómát remegtető hunjainak, Baján Bizáncot sarcoló avarjainak és Árpád hont alapító magyarjainak kései vérei verekedtek függetlenségért, jogért és hazáért. Koppány nem alkuvó, ősi törvényt fogadó, Hunyadi törököt verő és Rákóczi labancot ríkató seregei támadtak fel újra, hogy ismét nagyot és szépet alkossanak az európai történelem színpadán. Petőfi, Kossuth, Görgey és a többiek, ismertek és ismeretlenek, magyarok és a magyarságért vérzők írták zászlóikra 1848-49-ben: „Szent az ügyünk, nem rettegünk" – olvashatók Fülöp Tibor Zoltán szavai azon a bronz emléktáblán, amely 2013-ban, a 25. Tavaszi Emlékhadjárat tiszteletére került a jászberényi városháza falára.

Fülöp Tibor Zoltán, a tavaszi emlékhadjáratok rendezője Fotó: F.T.Z.

A szerző, aki több mint három évtizede főrendezője az évente útnak induló rendezvénykígyónak, így folytatja 2014-ben megjelent Huszárkalandok című művében: *„Majd 140 év eltelik – s hagyományőrző lovasok jönnek, kiknek vannak elveik. Hazáért és szabadságért tenni kell, mondják újra és újra, s ráta-*

lálnak a régi hadiösvény szabta útra. Negyedszázada is már, hogy rajta járnak, igaz más arca van már a világnak. Más, mint 1989-ben, hát még 1849-ben! Lehet a világ persze ilyen is meg olyan is, a hagyományőrző haderő mozdul, ha jön az április. Nem kilencen vannak immár, hanem sokkal többen, tömegével vonulnak napfényben, esőben, hóban, ködben. A huszárság mellett honvédgyalogosok és

Az első hagyományőrző huszárcsapatok a jászberényi Lehel Vezér Gimnázium előtt 1989-ben ***Fotó: F.T.Z.***

honvédtüzérek sorakoznak, a csatatereken a „császári regimenttel" vakmerően hadakoznak. Koszorúznak, felvonulnak és emlékeznek, hagyományőrző hadsereget ők így képeznek"

Járt utat járatlanért hagyj el!

A rendszerváltoztatást megelőző esztendő Szent György havának harmadik napján, ha tetszik: 1989. április 3-án, amikor a fentebb már említett 140 év eltelik, kilenc huszárruhába öltözött lovas léptet át a berényi Kőhídon. Lassan ügetve haladnak el a Lehel Gimnázium falai előtt, és megérkezve a Lehel vezér térre, a városháza, pontosabban az akkori tanácsháza elé sietnek, ahol Faragó László és hagyományőrző csapata várja őket. Összesereglett városi előjárók, a városi fúvószenekar, hagyományőrzők és népes közönség kísérik figyelemmel a huszár-hagyományőrzők bevonulását. Amikor végre mindenki elfoglalja helyét, Búzás Sándor tanácselnök lép a mikrofonhoz, hogy üdvözölje az egybegyűlteket, akikről persze sem ő, sem más nem gondolhatja még ekkor, hogy történelmi pillanat tanúi. Hiszen ma már tudható, hogy Jászberény nemcsak a szabadságharcban vállal egy-két napra főszerepet 1849-ben, hanem a szabadságharc legsikeresebb hadműveletsorozatát feleleventő kulturális programsorozatnak, a Tavaszi Emlékhadjáratnak válik forráshelyszínévé, kiinduló, első településévé, amely aztán több évtizedes evolúció után egy újszerű nemzeti, országhatárokon átívelő képződmény létrejöttében ölt testet.

Miért épp Jászberényből indult a Tavaszi Emlékhadjárat? – kérdezem Fülöp Tibor Zoltánt, aki az utóbbi években rendezvényigazgatóként irányítja Európa, térben és időben legterebélyesebb katonai hagyományőrző programsorozatát.

– Magam, bár Budapesten születtem, de felmenőim jászberényiek voltak, így nagyszüleimnél sok időt töltöttem már óvodás koromban, később pedig az iskolai szünetekben. Rajongtam Jászberényért, és ma is ezt a várost tartom legszeretettebb városomnak. Ám a 80-as évek végén, az akkor már néhány éve megalakult Történelmi Lovas Egyesület Vácon állomásozott. Egy váci koszorúzási ünnepség utáni baráti borozgatás közben javasolta 1988-ban a legendás történész, Katona Tamás, hogy az 1849-es tavaszi hadjárat egykori hadiösvényeit járjuk be lóháton, ha történelmi útvonalakat akarunk követni. Mivel Jászberény nemcsak egy állomás volt a szabadságharc tavaszi hadjáratának útvonalán, hanem 1849. április 3-án a szabadságharc fővárosa is, ezért úgy gondoltam, kitűnő lehetőség nyílik szűkebb pátriámat bekapcsolni egy lovastúrával váci lovas életünkbe, s e gondolatnak sikerült megnyerni egyesületi társaimat is. Így történhetett, hogy 1989. április 2-án Bolla János akkori elnök jóvoltából, aki nem sokkal később megalakítja a ma is működő kitűnő Jász Lovas Bandériumot, a Zagyvamenti Tsz-ben állomásozhattunk, s a következő nap lovainkkal ott léptethettünk Jászberény főterén.

Innen indultunk térben és időben egy hosszú útra. Térben akkor még csak Vácig, és mindösszesen Nagykáta, Tápióbicske, Isaszeg és Gödöllő beiktatásával, időben pedig ki tudja meddig, hisz még mindig úton vagyunk. Reményeink szerint túlél minket ez a kis magyar csoda, ami sok-sok ember sokéves munkájának eredménye, alkotása.

A 80-as évek végén még kevés katonai hagyományőrző alakulat létezett Magyarországon, főleg a határainkon túli magyar területeken. Az emlékhadjáratok, amelyeket az első években csak történelmi lovastúráknak neveztek, viszont ma már két országon átívelő és 35 település kulturális életébe „behatoló elem", az idők folyamán befolyásolták-e ezt az állapotot?

– A 70-es évek Magyarországán egyesületként talán csak a Szacsky Mihály vezetésével működő, több történelmi korszakot is felidéző Zrínyi Miklós Haditorna Klub próbálgatta szárnyait. A 80-as években három vonalon indult útjára a magyar katonai hagyományőrző mozgalom. Egyrészt a Kassai Lajos nevéhez kötődő lovasíjászat, másrészt a Visegrádi Palotajátékokhoz kötődő, leginkább id. Cseke László és ifj. Cseke László nevével fémjelzett lovagkori katonai hagyományőrző mozgalom, valamint az 1849-es tavaszi hadjárat eseményeit felidéző rendezvénysorozatunk mentén kialakuló 48-as katonai hagyományőrző mozgalom.

Később, részben ezek hatására is megjelentek a török kori, a Rákóczi kori, a Napóleon kori, a Monarchia kori, valamint az I. és II. világháború korának hagyományőrzői is. Ezt

követte némi párhuzamossággal a határon túli magyar területek katonai hagyományőrzésének létrejötte, kialakulása és fejlődése. A Felvidék és Erdély 48-as katonai hagyományőrzésének keletkezése legnagyobb részt közvetlenül a tavaszi emlékhadjáratok folyományának tekinthető, csakúgy, mint a ma is működő Kárpát-medencei szervezet, a Magyar Huszár és Katonai Hagyományőrző Szövetség.

Az emlékhadjárat, amely tavaly bekerült a Magyar Értéktárba, nemcsak végig lovaglása az egykori hadiösvényeknek, hanem katonai hagyományőrző alkulatok létrejöttéhez egy eredményesen működő motivációs tényező is.

– Ha csak végig lovaglás volna, akkor még nevezhetnénk történelmi lovastúrának. Ám az emlékhadjárat településeinek lakói már a kezdeti években csatabemutatók megtartására ösztönöztek minket. A 90-es években magam az Európai Katonai Hagyományőrző Szövetségen belül, az akkori főtitkár, Friedrich A. Nachazel támogató együttműködésének köszönhetően, megalapítottam egy 16 országot felölelő sajtóhivatalt, s ennek folytán rendszeresen jártam olyan külföldi rendezvényekre, ahol csatabemutatókat láthatott a közönség. Volt tehát elképzelésem, hogy hogyan kell kinéznie egy ilyen mutatványnak, ám addig, amíg a tüzérség és a gyalogság, valamint az ellenséges osztrák oldal nálunk még nem alakult ki, első lépcsőben csak huszárok vívhatták egymás elleni harcukat. Az utóbbi években jutottunk el oda, hogy az említett hiányosságokat jórészt megszüntetve, felépült a hagyományőrző hadsereg. A csatabemutatók és a lovasmenetek mellett történelmi előadások, zenés katonai hagyományőrző parádék, népzenei és néptánc előadások, valamint táncházak szegélyezik az emlékhadjárat útját. Élő huszártáborok, élő történelemórák, huszárkonyha és tüzérkonyha főzőversenyek, és más kulturális események gazdagítják a rendezvénykígyót – legújabban pedig gyalogsági menetek tarkítják a Tápió menti és mogyoródi hadművelettel, felvidéki és budavári külön-rendezésű programokkal egybekovácsolt képződményt, alkalmanként pedig motoros barátaink is csatlakoznak egy-egy szakaszra, dacára annak, hogy ők más kort képviselnek. Ez azért lehetséges, mert az ünneplés tárgyi és kulturális keretei nem szűkülhetnek, a programsorozat egyébként domináns elemére, a katonai hagyományőrzésre. Ami pedig külön örömömre szolgál az, hogy négy jász település is része az emlékhadjáratnak, nevezetesen Jászfényszaru, Jászdózsa, Jászjákóhalma és Jászberény, de volt, hogy két évre Jásztelek is bekapcsolódott.

Úgy tudom, hogy kiadványok is kísérik az emlékhadjáratot.

– A kezdetektől számítottan gyakorinak nevezhető, hogy hadjáratos újságot jelentetünk meg, vagy zenei anyagot, főleg autentikus népzenei kísérettel felruházott katonadalokat adunk ki a kornak megfelelő hanghordozókon – amiket amúgy szívesen énekel az emlékhadjáratok népe. Kisebb filmek sokasága készült már az eseményeket bemutatandó, de talán az első 25 év történéseit képekkel gazdagon illusztrált Huszárkalandok című könyvem az, ami a legátfogóbb képet adja a magyar lovas élet e sajátos vetületéről.

Hogyan tovább? Magától alakul, formálódik most már a nagy alkotás, amely immár a Hatvan – Vác, a felvidéki, a budavári, illetve legújabban a pomázi szakaszból tevődik össze – vagy tudatos, előre megszabott tervek alapján képzeli el a jövőt?

– Mind a két változat befolyásolja az elkövetkező évek emlékhadjáratait. Egyrészt előre nem látható tényezők, külső és belső hatások terelhetik valami felé az irányt, másrészt viszont határozott tervek születnek arra vonatkozóan, hogy hogyan lehet tovább építeni és megerősíteni ezt a programsorozatot, különösen szem előtt tartva egy igen fontos célt, vagyis a fiatalok hazafias nevelését, általánosságban pedig a történelemszemléletű gondolkodásmód népszerűsítését.

Hogyan?

– Sok a teendő. Meg kell találni a módját, hogy hogyan tudunk segíteni a hadjáratos közösséget alkotó csapatokat! Javítani kell azokon a programokon, amelyek a kevésbé kiemelt helyszíneken zajlanak, el kellene érni, hogy az iskolákban a szabadságharcról szóló vetélkedők induljanak országos szinten, s a győztesek részt vehessenek az emlékhadjárat egészén. Kísérő rendezvényekkel fogjuk körbe fonni a katonai hagyományőrző menetet. Pl. huszárkonyha versenyekkel, óriás kivetítőn látható hadjáratos filmek

Vonulás Dányszentkirály határában *Fotó: F.T.Z.*

bemutatásával, gyerekprogramokkal, népzenei műsorokkal és nemzeti rockkoncertekkel. Szorgalmazni fogjuk, hogy a szabadságharc helyi eseményeit festőművészek monumentális képeken fessék meg, amelyek a mellett, hogy egy-egy településnek nevezetességeivé is válhatnak, oktatási eszközként is használhatóak lesznek. Nélkülözhetetlen a médiával való kapcsolattartás egy új szintre emelése, de annak is nagyon örülnénk, ha az emlékhadjárat életét megörökítő filmalkotások készülnének.

Ha nem tévedek, ez életfogytig tartó cselekvési terv Önnek.

– Bízom benne, hogy messze mutató távlati lehetőségeket lehet kiaknázni ebből a különös építményből, s abban is bízom, hogy lesznek majd olyanok, akik folytatják ezt a szép és nemes munkát, ha mi, mai hadjáratosok már letesszük a lantot!

Máté Endre hagyományőrző

Elment Gutnov oszét történész professzor

(Ушёл из жизни Феликс Хазмурзаевич Гутнов, известный ученый, доктор исторических наук, профессор.)

A hivatalos hír így szól: életének 69. évében 2020. december 10-én itt hagyott bennünket Félix Hazmurzajevics Gutnov, a történettudományok doktora. Búcsúztatja az oszét tudományos élet és a nartok népe.

Az emlékező szavak megfogalmazására egy személyes találkozás emléke és egy tudós életműve, amelynek hatása Oszétiánál jóval szélesebb: Európa, így a magyarság és rokonnépeik között a jászok vonatkozásában is alapvető és meghatározó.

Három évvel ezelőtt, amikor az Észak-Oszét-Alán Köztársaság fővárosában, Vadikavkazban jártunk, az Orosz Tudományos Akadémia V.I. Abajevről elnevezett Észak-Oszét Bölcsészet- és Társadalomtudományi Intézete (SOIGSI) által szervezett konferencia adott lehetőséget a személyes találkozásra. Az oszét történészek, régészek, néprajzosok a tudomány emberén túl 'a távoli jász rokonnak' megelőlegezett barátsággal, bizalommal fogadtak bennünket.

Különleges ajándék volt számomra, hogy megismerkedhettem Gutnov professzorral, akinek nevéhez köthető a kaukázusi jogszokáskutatás – s ennek részeként a magyarországi jászokkal rokon digorok mindennapjait meghatározó jogi vonatkozású szokások – forráskiadása is. Ismerve tudományos tekintélyét, látva kollégái felé áradó mérhetetlen tiszteletét, odaadó figyelmét meglepő volt közvetlensége, keresetlen egyszerűsége, szerénysége, és az a szakmai érdeklődés és figyelem, amellyel megajándékozott bennünket. Kutatásairól beszéltünk, megjelent könyveiről, amelyek közül akkor még csak néhányat ismertünk. Saját példányait is mint szellemi kovászt osztotta meg a más országbeli kutatókkal.

Életművét, tudományos pályáját és egész életét meghatározta, hogy hitt abban, a történeti múltra épülő modern oszét kultúra (az oszét-alán kulturális örökség, a nemzeti identitás – és annak részeként az iron nyelv, továbbá a Nart-eposz) megtartó erőt jelenthet az alig több mint félmilliós oszét közösség egésze számára. Ennek a történeti múltnak a minél alaposabb és hitelesebb megismerésére és megismertetésére tette fel az életét. (Ezek között kitüntetett figyelmünket érdemlik a „kaukázusi magyarokról" közzétett adatai.)

Szülővárosában szerzett történész diplomát, doktori értekezését a Leningrádi Állami Egyetemen folytatott tanulmányokat követően 1981-ben védte meg. Ettől az évtől volt a SOIGSI kutatója, 1995-től a K.L. Khetagurov Észak-Oszétiai Állami Egyetem (SOGU) oktatója, a középkortörténeti tanszék professzora.

Több mint 200 monográfia, történeti, régészeti és néprajzi tanulmány, szakcikk szerzője, kutatási témái között szerepelt a szkíták és az alánok korai története, az észak-kaukázusi társadalmak, illetve Oszétia közép- és újkori története, az oszét nemzetség- és családnevek elkötelezett kutatója volt.

Élete és munkássága – ahogyan kollégái fogalmaztak – a szakmai és személyes elhivatottság példája. Mi adta az erőt a kitartó és következetes kutatómunkához, az új és új kérdések megfogalmazásához, az őt jellemző nyugodt, szelíd, nemes nagylelkűséghez? A család, a nemzetség, a kollégái, akik barátai is voltak, továbbá tisztelői és tanítványai széles köre. Mert Oszétiában a múlt tisztelete egyet jelent a múltat őrzők (a régi szokásokat ismerők és megismertetők) szakmai és közösségi megbecsülésével. (A történész professzor az oszét parlament tanácsadója is volt.)

Gutnov oszét történészprofesszor Nagy Janka Teodóra jogtörténész professzorral. Fotó: Szabó Géza

Félix Hazmurzajevics Gutnov most messzire ment – vagy éppen hogy hazatért? Az alán királyok és a nart legendák hősei fejet hajtottak, a hallhatatlanok pedig egymásra mosolyogtak, amikor körükbe ért.

Pyxcar y!

Dr. Nagy Janka Teodóra
tanszékvezető egyetemi tanár

D. Kovács Júlia festőművész

Az elmúlt évben volt negyedszázada, hogy a Jász Alkotók Köre (JAK) megalakult. A JAK 25. évfordulójára tervezett látványos kiállításokat (Szentendrén, Jászberényben, kettőt pedig Budapesten) sajnos a járványhelyzet miatt nem tudták megtartani 2020-ban. Nagy valószínűséggel 2021 áprilisára tolódik el a jubileumi kiállítás megnyitója a jászberényi Jász Múzeumban. Erre katalógus is készül, mely 112 oldalon 21 művész munkásságát mutatja be, és az alkotóközösség elmúlt negyedszázadát is felidézi.

D. Kovács Júlia festőművész Fotó: B.M.

A jászfelsőszentgyörgyi születésű D. Kovács Júlia a JAK alapító tagja és 2015 óta elnöke. A pedagógus, szerkesztő és képzőművész elmondta, hogy mindig is festő szeretett volna lenni. Álma végül is megvalósult, még ha ez a tevékenység nem is vált kizárólagossá. Mindenesetre elszántan készült rá, a középiskolás éveket követően esténként rajztanfolyamra járt, amit már önálló keresetéből fizetett. Felvételt nyert a szegedi tanárképzőbe, rajz szakra. Nyaranta a veszprémi, a szarvasi, móri pedagógus művésztelep alkotó résztvevője volt, majd vezetett művésztelepet Kemencén és Veszprémben, Nagymaroson. Később a rajztanári diplomája mellé pedagógia-nevelésszociológiai szakon az ELTE-n szerzett másoddiplomát, nemrég pedig nemzetközi tanári diplomát az ESSE Institute szervezésében.

A képzőművészeti élet vonzása civil foglalkozásában is mindvégig megmaradt: a Tankönyvkiadóban rajz- és művészettörténeti tankönyveket szerkesztett, általános iskolaiaktól az egyetemi tankönyvekig. Ennek során „végigjárta a szamárlétrát", volt először szerkesztőségi titkár, utána szerkesztő,

D. Kovács Júlia- Magány Fotó: B.M

felelős szerkesztő, főszerkesztő-helyettes, majd főszerkesztő. Legvégül vezérigazgatói tanácsadóként dolgozott a Nemzeti Tankönyvkiadónál, nyugdíjazásáig.

Az általa szerkesztett könyvek listája hosszú oldalakat tesz ki, és közülük tekintélyes a díjazott munkák száma is. Közben a művészeti éltetnek is aktív résztvevője volt, számos művészeti egyesületben tevékenykedett. Festmé-

D. Kovács Júlia - Tünődő Fotó: B.M

nyeiből, grafikáiból, tűzzománcképeiből különböző helyszíneken rendezett kiállításokat – ezeket felsorolni is nehéz. Képei eljutottak Torontóba, Németországba és Belgiumba is. Közben éveket tanított rajztanárként általános iskolában, gimnáziumban, tehetséggondozást egyetemen. Volt szerkesztő-riportere ismeretterjesztő kisfilmeknek, művészportré filmeknek.

Mivel fő hivatása, a tankönyvszerkesztés teljes energiát kívánt, festésre csak kevés ideje maradt. Festői alkotói tevékenysége a nyarakra koncentrálódott, amikor a kéthetes szabadsága alatt csakis ezzel foglalkozott.

A műterem lakásának falait díszítő képei közül több is a szülőföldhöz

D. Kovács Júlia - Pipacsos csendélet
Fotó: B.M.

kötődését példázza. A Pipacsos csendéleten a Jászság jellemző vadvirágai tűnnek fel, a búzavirág, a pipacs, a háttérben kalászok lengedeznek. A *Nyári szél* a jászsági táj varázslatos világába repít, mintha csak ott állnánk a végtelennek tűnő réten. Hasonló érzést idéznek meg a szintén a Jászapátin készült *Búzamező* vagy a *Tanya végtelenben* festmények is. A Mátra ihlette az ezüst tollal, lilás alapon készült különleges alkotását, az *Ezüst erdőt.* Szintén mátrai emlékeket idéz a megkapóan szép *Fák, kövek, gyökerek* című alkotása. A szépséges *Tünődő* c. olajfestmény az internetes magángaléériájának nyitóképe. D. Kovács Júlia leginkább ezzel az alkotásával tudja azonosítani magát. Mint mondta, szeret szemlélődni, elgondolkodni a világ dolgairól és kicsit befelé fordulni is. Ez idő szerint egy útikönyvet is ír, amely három indiai utazás élményeit dolgozza fel.

Jelenleg a négy évszak megfestése foglalkoztatja, közülük most a sorozat nyitóképe, a Tél című alkotása készül. Többnyire pasztell színekkel fest, de a sötét színek birodalmába is ellátogat

D. Kovács Júlia- Nyári szél Fotó: B.M

időnként, és olykor élénkebb színeket is használ.

Régi terve, hogy szülőfalujának gyerekkori élményeit is megörökíti, és a meglévő jászsági festményekkel sorozatot alakítva ki. Nyaranta művésztanár társaival együtt tanít és rendezi a JAK Jászapáti Művésztelepén a tanulók és a jász művészek közös kiállítá-

D. Kovács Júlia- Ezüst erdő Fotó: B.M

sait a Jászapáti Vágó Pál Múzeumban. Felolvasó esteket is szervez a maga és írótársai műveiből. Írásaikkal kiállításaik megnyitóin is bemutatkoznak. Fotóművész férje, Danczák István a médiacsoportot vezeti ugyanitt, és filmforgatást is oktat.

Bognár Mária újságíró

Bathó Edit: A pendzsomtól a discóig. Táncélet a Jászságban a 18–21. században.

Jászsági Füzetek 58.
Jászberény, 2020

A Jász Múzeum és Alapítványa méltán híres könyvkiadásának gyönyörű terméke a kiváló stílussal megírt könyv, mely tartalmában elmélyült kutatásokról, tapasztalati tudásról és a téma

A pendzsomtól a discóig c. könyv borítója

iránti elkötelezettségről tanúskodik.

A könyv szerzője Bathó Edit saját bevallása szerint négy évtizede gyűjti az anyagot, hogy majdan megírja szülőföldje táncéletének történetét. Közben hosszú évekig volt aktív tagja a Jászsági Népi Együttesnek, s három évtizedig tanítója, nevelője az ifjú táncos nemzedéknek. A tánc az 1960-as évek végétől családja szinte minden tagjának életében fontos szerepet töltött be. Nem véletlenül, hiszen mindannyian tősgyökeres jászságiak, s Bathó Edit könyvéből mindenki megtudhatja, a jászok szeretnek táncolni, mulatni, vidáman megpihenni a dolgos mindennapok jól végzett munkái után.

Könyvünk szerzője mindazonáltal elkötelezett néprajzkutató, akinek sorra jelentek meg a témában átfogó ismereteket nyújtó hiánypótló írásai, kötetei a méhészetről, a jászsági viseletről, a jászsági szőlőtermesztésről és még sok másról, bővítve ismereteinket a Jászság néprajzáról, történelméről. A sorba immár becsatlakozott a Jászság táncéletét monografikus összegzésben, tudományos alapossággal és következetességgel bemutató kötet: *A pendzsomtól a discóig.* Mielőtt a tartalmi elemzésre térnénk rendhagyó módon legelőször a könyv gyönyörű megjelenését, a szemléltető képek válogatását és a nagyszerű szerkesztést kell kiemelnem. A történelem idővonalára felfűzött mondandó szakmailag jól tagolt, a táncalkalmak szervezeti egységeit történelmi beágyazottságukban ismerteti, felhasználva a vizuális elmélyítés felkutatott forrásait. A könyv legelső hangulatteremtő fotóján egy fiatal pár látható, akik teljes odaadással figyelnek egymásra, és a közös cselekvésre, a TÁNCRA. A figyelemkeltő fotón szerzőnk hívja táncba olvasóit, s mi velük együtt repülünk gondolataink szárnyán, s már benne élünk a történetben, elmerülünk a Jászság táncéletének megismerésében, a tánctörténet emlékeiben.

Figyelmem azonnal megragadja a Jászság néprajzi kutatásainak áttekintése, s a táncélet történetét a verbuválásoktól, a kocsmai, céhes vagy éppen paraszti táncalkalmak élvezetes leírásain át, a családi élet táncalkalmainak bemutatásáig vezető rész. A jászsági táncok szintén történelmi idővonalhoz igazított fejezetében *Sterio Károly: Néptánc Jászberényben 1857* című festménye látványában sodró, lendületes, szabadban járt spontán tánccal vezeti az olvasót a korabeli tánc típusainak szakszerű leírásához. Ezt a következetes szakszerűséget megfigyelhettük Bathó Edit korábbi könyveiben is. A monografikus áttekintésbe beiktatott lexikális pontosságú fogalom meghatározásai igen jó útmutatók a táncélet szakmai részét megismerni vágyók számára. Bevallom, magam csupán kedvelője vagyok a táncnak, de soha nem tudtam volna megmondani mi a különbség az oláhos kanásztánc vagy a páros oláhos között, de még a seprűtánc, és a mindenki által ismerni vélt csárdások szakszerű meghatározása is Bathó Edit könyvét olvasva tudatosult bennem. Olyan monográfia ez, amit bármikor leemelhetek a polcról, ha egy tánccal kapcsolatos fogalmat szeretnék jobban megérteni, szakmailag megismerni. A huszártánc filmkockaszerű képei alapján akár megtanulhatók a tánc mozdulatai, sajnos a többi tánctípus hasonló bemutatására nem volt

forrása a szerzőnek.

Minden olvasó tudja a saját tapasztalatából milyen sokféle lehetőség adódik a táncra, s sokan megtapasztalhatták milyen sokoldalú figyelmet, gondosságot igényel a táncalkalmak megszervezése. Olvashattunk erről a Jász bálok kapcsán Suba Györgyné Kocsis Julianna könyvében is, melyet a Jászok Egyesületének történetéről írt. A folytonosság eleven, a Jász bálok korunkban szintén kedvelt események. Bathó Edit könyvének bevezető képén az ifjú táncospár az 1994-ben megtartott Jász bálon merült el a tánc örömében. Külön fejezetet kapott *A bálok, táncmulatságok szervezése.* Azt, hogy a jászok menynyire szerettek táncolni, a beemelt dal és vers idézetek alátámasztják. „Mulatságunknak akkor lesz majd vége, / Amikor a nap felkel már az égre"/ olvasom, a szépséges báli meghívók felett, miközben szembesülök a soha el nem halványuló jász öntudattal. A Gazda bál meghívóján (1940-ben!) a *jászberényi Redemptus Közbirtokosság és Polgári Kaszinó Egyesület* hívja a táncolni vágyó berényieket. Csaknem két évszázaddal a redempció után Jászberényben eleven a redemptus öntudat.

Szerzőnk nem feledkezik meg a tánchelységek bemutatásáról sem, történetiségükben olvashatunk a nevezetes helyszínekről, melyek közül többet már csak Bathó Edit könyvéből ismerhetünk meg, például az eltűnt Bathó-kert mulatóját. Múzeumi gyűjteménybe kerültek a szebbnél szebb táncrendek, melyek funkcióját a róluk közölt képek tolmácsolják. A szépséges táncrendek segítségével, a szerző elvezeti olvasóját a társastáncok lexikális leírásához. Amint a hajdani népi táncokról úgy a polgári bálok táncairól is szakszerű leírásokat olvashatunk. Dreischritt, valcer, polka, mazurka, kontratánc, cotillon, csárdás, majd a 20. század táncai következnek a bostontól a shimmyig, az örök csárdásig. Persze a körmagyar és a nyitótáncként kedvelt palotás sem maradhatott ki.

A tánctanítás stációiban a nagy fordulat 1963-ban a Jászegyüttes megalakulásával kezdődött. Ekkorra már szinte tömegesnek mondható a tánciskolákból kikerült fiatalok száma, akik tanáraikkal együtt elkötelezettek a tánc különféle formáinak művelésére. A Lehel Társastáncklub 1969-es megalakulása felnevelője lett a nagyhírű Jászság Népi Együttesnek. 1971-től az együttes alakulása egyben a néptánc újjászületését jelentette, sikereik nemzetközivé dagadtak, s a népzene és néptánc híveinek generációi nevelkedtek a Jászság településein. Jászberény, a Jászság Népi Együttes alakulásától egyre magasabb színvonalra emelte a tánc kultúráját. Bathó Edit, aki a táncosok közé tartozott, kutatások által kiegészített ismereteivel, olvasmányosan tárja fel a sikerekhez vezető utat. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy az együttes kétszer nyerte el a F*elszállott a páva* tehetségkutató verseny díját s többek között 2019-ben megkapták a *Príma Primissima* közönségdíjat. A tánctanárok sora vezette a tánckedvelő fiatalokat az autentikus néptánc megismerése, elsajátítása felé.

A könyv külön fejezete szól az utánpótlás nevelésről, a gombamód szaporodó gyermek tánccsoportokról. Elsőnek a Galagonya Együttes alakult meg 1974-ben, ahol szerzőnk már művészeti vezető volt, majd 1987-ben megalapította a Barkóca Együttest. Gyermekek tömege nevelődött a néptánc szeretetére, évi 25-30 fellépésükön bejárták Magyarországot, eljutottak számos európai és Európán kívüli országba. Részt vettek közös gyűjtő utakon határainkon innen és túl. A legújabb ifjúsági csoportok között található a népes Árendás Együttes és a Jártató Ifjúsági Táncegyüttes. A Borbolyák 2005-ben alakultak együttessé, vendégszerepléseik között Isztambul és Jászfényszaru egyenlő ranggal szerepel, hiszen a tánc mindenkié, a zene és a tánc összeköt, közösséget szervez, barátságokat táplál, miközben megismerteti, elfogadtatja a képviselt kultúrát.

Könyvünk nem csak Jászberényről, hanem a Jászság tánckultúrájáról szól. Jászapáti három neves tánccsoportot nevel, Jászfényszarun gyermekek részére alakult az Iglice, Jászkiséren a Pendzsom, utóbbiak kiemelten fontosnak tartják a hagyományőrzést, három utánpótlás csoportot is szerveztek. Jászboldogházán 2001-ben alakult az Árvalányhaj Néptáncegyüttes.
Végezetül meg kell említeni a táncsoportok között a Jászberényi Hagyományőrző Együttes tevékenységét. Példájukat követve 2000-ben alakult Jászárokszálláson a Parázs Hagyományőrző Együttes. A jó példa ragadós, s 2007-ben már újabb a tánchagyományokat éltető, terjesztő felnőttekből álló együttes született Jászberényben Petrence Táncegyüttes néven. A gombamódra szaporodó tánccsoportok között különleges színfolt a gyermektáncosok szüleiből alakult Ritmusirtók Senior Néptánccsoport Jászkiséren. Nem sorolom tovább, de figyelmükbe ajánlom a Jászsági Hagyományőrző Egylet áldásos tevékenységét, akik színdarabokba építve fellépéseiken terjesztik a Jászság tánckultúráját és régi szokásait. Munkájukról 2020 decemberében megjelent egy önálló kiadvány, amelynek szerzője és szerkesztője szintén Hortiné dr. Bathó Edit.

Az itt ismertetett kötet utolsó szakasza szinte teljes egészében a jelen táncos eseményeit veszi számba. Olvashatunk a határokon átívelő kapcsolatok kiemelkedő eredményéről a három évtizede évente megrendezett Csángó Fesztiválról. 1991-ben megfogalmazott céljaikból csupán egy mondatot emelek ide: *„A Csángó Fesztivál a távoli országokban élő magyar gyökerű fiatal nemzedék nemzeti hovatartozásának, magyarságtudatának kialakításához és megerősítéséhez is hozzájárul."*

A Jászság hagyományőrzésének kisugárzása egyre szélesebb körben hat, s érvényesül az örök igazság: a tánc közösséget formál a táncolókból és a nézőkből, s most hozzájuk kapcsolja e könyv olvasóit és szerzőjét. A táncalkalmak napjainkban tovább gyarapodnak, diszkóktól a Jász bálokig, a világhírű együtteseken át a kezdő gyermek tánccsoportokig, a határon túli csángókig kapcsolatok fonódnak szorosabbá, mert a Jászság tánckultúrája identitást erősítő. Bathó Edit ismertetett könyve a tánckultúrát is magába foglaló társadalomnéprajz jelentős kötete, méltó és maradandó monografikus feldolgozása a Jászság táncéletének, jegyzetapparátusa, illusztrációi és dokumentum mellékletei szervesen egészítik ki a szerző mondanivalóját, s fokozzák könyve tudományos értékét.

Bánkiné dr. Molnár Erzsébet
ny. múzeumigazgató

Kérjük az 1%-ot

Kérjük adóbevallása elkészítése elkészítésekor adójának 1 %-át ajánlja a Jász Múzeumért Alapítvány javára.

A befolyt összeget Redemptio c. honismereti lapunk megjelentetésére fordítjuk.

Adószámunk: 18824168-1-16

Búcsú Lukácsi László helytörténeti kutatótól (1949–2020)

Kedves Laci!
Szomorú szívvel állok ravatalod előtt, és nehéz elfogadni, hogy örökre búcsút kell vennünk tőled. Szeptemberben a Jász Múzeum rendezvényén még együtt terveztük a jövőbeni programokat, de akkor még nem gondoltuk, hogy ez lesz az utolsó találkozásunk. A sors azonban sokszor oly kíméletlen „szervező", váratlanul és hirtelen véget tud vetni minden álomnak, minden reménynek. Nem kellett volna még elmenned, de az égiek döntését sajnos nem tudjuk befolyásolni.
Lukácsi László is azon személyek közé tartozott, aki egész életét a Jászság szolgálatába állította. 1949. május 27-én született Jászalsószentgyörgyön, és ettől kezdve a szülőföld soha nem eresztette el hosszú időre magától. Az általános iskola elvégzése után a középiskolát Szolnokon a Verseghy Ferenc Gimnáziumban kezdte el, de a második évben hazajött Jászalsószentgyörgyre, s itt folytatta a tanulmányait az akkor létesült gimnáziumban. 1968-ban tett sikeres érettségi vizsgát. A tanulás mellett már ekkor is számtalan közéleti feladatot végzett. Oszlopos tagja volt a helyi irodalmi színpadnak, és szavaló versenyeken szerepelt szép helyezéseket elérve. Tanulmányi versenyeket nyert magyarból és történelemből, és ő alapította és szerkesztette a gimnázium *Zagyva lap* című újságját is.

Már ekkor bizonyossá vált, hogy nagyszerű géneket és kitűnő szellemi muníciót örökölt szüleitől, akik maguk is jelentős szerepet töltöttek be a község társadalmi életében. Édesapja, Lukácsi László a községi művelődési ház igazgatója volt, de mellette magyart és történelmet is tanított a helyi gimnázium nappali és esti tagozatán. Édesanyja, Törőcsik Margit a Községi Tanács igazgatási főelőadójaként és anyakönyvvezetőjeként dolgozott, aki hivatali munkája mellett komoly helytörténeti kutatásokat is végzett.

Lukácsi László gyermek és ifjú korának éveit meghatározta szülőfaluja pezsgő kulturális élete, amelynek ő maga is aktív résztvevője volt. Az volt az álma, hogy régész vagy tanár legyen. Ezért az érettségi után a szegedi József Attila Tudományegyetemre és a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolára jelentkezett, de az óriási túljelentkezés miatt nem nyert felvételt. Így a sorkatonai szolgálat következett, amelyet Marcaliban és Tapolcán töltött le.

1971. március 1-jén az alsószentgyörgyi tanács a községi könyvtár vezetésével bízta meg, amely munkát nagy lelkiismeretességgel és odaadással 1987-ig végezte. Én magam is könyvtárosként ismertem meg őt az 1970-es évek elején.

1974-ben levelező tagozaton elvégezte a debreceni Tanítóképző Intézet népművelő-könyvtáros szakát, majd 1987-ben a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola magyar-könyvtár szakán diplomázott.

Lukácsi László

1987-től 2005-ig a helyi általános iskolában magyart tanított és vezette az iskolai könyvtárat. 1999-ben a község plébánosa arra kérte, hogy vállalja el az iskolában a hitoktatást. S hogy ehhez megfelelő ismereteket szerezzen, jelentkezett a győri Hittudományi Főiskola levelező tagozatára, ahol csupán három évet végzett el, mert közbejött betegsége nem tette lehetővé tanulmányai folytatását.
Lukácsi László aktívan részt vett Jászalsószentgyörgy község társadalmi életében is. 1990 és 1994 között tagja volt a helyi önkormányzat képviselő-testületének. Újságot alapított, amelynek a szerkesztői feladatát is ellátta, s amely kiadásában egészen haláláig bábáskodott. Rendszeresen kutatott, és egymás után írta helytörténeti témájú cikkeit a helyi újságban és a Jász Múzeumért Alapítvány által megjelentetett Redemptio című honismereti lapban. Hiteles forrásokon nyugvó, jó stílusú, olvasmányos írásai közkedveltek voltak az olvasók körében.

Helytörténeti munkásságának egyik kiemelkedő eredménye volt az 1986-ban *Jászalsószentgyörgy krónikája* címmel megjelent kétkötetes monográfia, amelynek édesanyja, Lukácsi Lászlóné és Rusvay Lajos helytörténeti kutató mellett a társszerzője volt.

Egészségi problémái miatt 2005-ben nyugdíjba vonult, de továbbra is fáradhatatlanul folytatta ténykedését a kultúra területén.

Több alkalommal eredményesen szerepelt a Jász-Nagykun-Szolnok megyei néprajzi és helytörténeti pályázatokon. 2008-tól tagja volt a Jászsági Honismereti Egyletnek, majd később pedig a Jászsági Helytörténeti Körnek is. Megalakulásától kezdve dolgozott a Jászalsószentgyörgyi Helytörténeti és Hagyományőrző Egyesületben. Jó szakmai és baráti kapcsolatot ápolt a Jász Múzeum munkatársaival, és nagyon sokat segített a kiadványok terjesztésében, népszerűsítésében.

Munkája elismeréseként 2005-ben az Oktatási Miniszter Pedagógus Szolgálati Emlékérmét, 2012-ben pedig a Jászalsószentgyörgy Községért Díjat vehette át. Több alkalommal részesült a Jász Múzeum elismerő oklevelében is *„azért a nemes lelkű szellemi, munkabéli és anyagi támogatásért, amelyet éveken át a jászok múzeuma tudományos, közművelődési és hagyományőrző munkájához nyújtott".*

Lukácsi László a Jászság honismereti és hagyományőrző mozgalmának egyik köztiszteletben álló személyisége volt. Hirtelen távozása nagy űrt hagyott maga után.

Kedves Laci! Nekem jutott az a fájdalmasan nehéz feladat, hogy utolsó földi utad előtt a Jászság, a Jász Múzeum, valamint a jászsági honismereti, hagyományőrző közösségek nevében elbúcsúzzam tőled. Személyedben egy nagy tudású, művelt, a közösségért sokat dolgozó, igaz embert ismertünk meg, aki írásaival maradandót alkotott az utókor, a jövő nemzedéke számára. Örültünk, hogy ismerhettünk, hogy együtt dolgozhattunk szeretett szülőföldünk hagyományőrzésében.

Kedves Laci! Nehéz szívvel, de utadra engedünk. Isten veled barátunk, legyen könnyű a pihenésed az égiek közösségében!

Hortiné dr. Bathó Edit múzeumigazgató

(Elhangzott 2020. december 3-án a jászalsószentgyörgyi temetőben.)

Dr. Suba Györgyné Kocsis Julianna: Az ONCSA áldásos tevékenysége a Jászságban Jászapáti, 2020

Vártam a kötetet. Nagyon vártam, mert tudtam, hogy szülőfalum, Jászladány, benne lesz. Kicsit büszke is vagyok, ugyanis bennfentesnek mondhatom magam. 2016 nyarán hívott fel e kötet szerzője, ahogyan bemutatkozott nekem: Julika néni. Azonnal kialakult a szimpátia. Segítséget kért, akkor még a kutatásaihoz. Nekem pedig az ONCSA témája idegen volt. Törtem a fejem, mígnem sikerült találkozót összehozni olyan személlyel, aki ONCSA-házban él, ráadásul a családja építette. Külön izgalmas volt számomra, hogy a később leszervezett beszélgetésen magam is részt vehettem. Egy kis házba léptünk be, amely az évek során azért kibővült. A konyhában, egy asztal mellett foglaltunk helyet, és hosszas beszélgetés alakult ki, amely során ámulva nézem e kötet szerzőjére és az adatközlő Bágyi Mihálynéra. Vártam a kötetet.

Úgy gondolom, hogy a külcsín abszolút tükrözi a témát. A keménykötésű fehér borítón az ONCSA programot hirdető 1942-es kép díszeleg. A család, munka és otthon fontosságát hirdetve. Egyszerű, már-már puritán, ám mégis jól tükrözi, hogy kitartó, dolgos, ám szegény emberekről van szó, akiknek vágya egy saját lakhely. Lakhely, amely falát fehérre meszelhetik. Lakhely, amely az övéké. Egy olyan lakhely, amelyhez a kötőanyagba a verejtéküket keverték.

Bevallom ez a magam hóbortja, de azonnal azt nézem egy szakmunka kapcsán, hogy honnan merített a szerző és mennyire végzett mély feltárást. Miután ezen túl vagyok, már sejtem, mire számíthatok. Julika néni nem tartogatott zsákbamacskát, hiszen már a bevezetőben tudatja: sok éves kutatómunka a művének alapja. A szakirodalom mellett levéltári kutatás, és ami az én szívemnek is oly kedves: az oral history, vagyis az elbeszélt történelem segítségével alkotta meg könyvét. Nyugodt szívvel lapoztam tovább.

A mű első jelentősebb egysége egy történeti áttekintés. Petőfi módjára, először a távolból szemléljük a témát. A szociálpolitika gyökereitől, az egyházi szegénygondozáson át az állami szerepvállalásig vezeti az olvasót. Kitér a magyarországi vonásokra is, majd fontos mérföldkőhöz ér, hiszen a szociálpolitika túlzottan szerteágazó. Röviden bemutatja azokat a szociálpolitikai szervezeteket, amelyek a Jászságban is működtek (talán némileg kiemelve a Zöldkeresztes Szolgálatot), majd rátért a lakhatás kérdésére. Már itt meg kell jegyezni, hogy a gazdagon illusztrált kötetben milyen izgalmas szemléltető ábrák is kerültek. Párhuzamban mutatja be a budapesti helyzetet, az egykori és mai jászsági épületeket.

Az Országos Nép- és Családvédelmi Alap történetét, annak felépítését és szabályait követően a madártávlatból egyre inkább a vármegyére és a Jászságra, valamint az ONCSA programra fókuszált a szerző. Itt érdemes pár gondolat erejéig megállni a mű alcíménél is, amely nem más, mint hat jászsági település neve. Lényeges, hogy az ONCSA program nem minden jász településen valósult meg, illetve fontos megemlíteni, hogy az el-

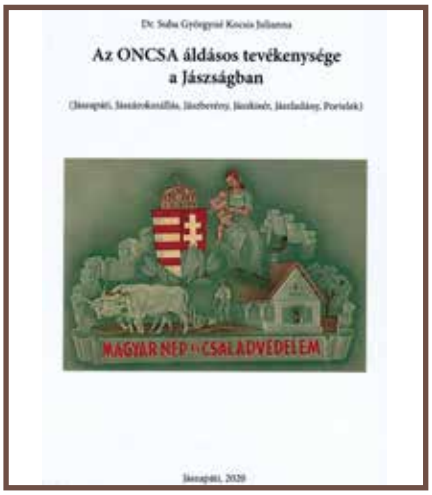

készült épületek száma az idő haladtával egyre csökkent. Ebben rejlik a kötet egyik erőssége, vagyis a mai állapotok rögzítése. Julika néni nem volt rest férjével járni a Jászságot és fotózni a még meglévő épületeket. A tájékozódást segítik az olvasó számára a kötetben melléklet térképrészletek is. Ezek között különösen izgalmasnak tartom a jászberényi ONCSA-házak mérési vázlatát, ahol a telekrajzok mellett az egykori tulajdonosok nevei is szerepelnek.

Igazán alaposan körbejárta a szerző a témában rejlő lehetőségeket. Nemcsak általánosságban a házépítésről esik szó, hanem azok közművesítéséről, a kivitelezőkről, és ami még izgalmasabb, a juttatottak építkezésben való részvételéről is. Személyes véleményem, hogy ez utóbbi adja a téma lélektani kibontakozását, s helyezi fel a koronát az emberi lét és az alkotás gyermekének fejére. Ettől válik a sablonos, a puritán fehér épület egyedivé, történelmivé és emberközelivé. Itt kell mindenképpen megemlíteni az alaprajzokat, amelyek mellett Julika néni épülettói szerepelnek. Így jut el igazán az olvasó a vályogvetéstől az átadásig.

A háború és az 1945 utáni világ azonban a programot megtörte. Még néhány évig működött, az új tulajdonosok törlesztettek, a világégés okozta károkat helyreállították, de ez már a végjáték volt a program történetében.

Fontosnak tartom a kötetet. Fontosnak, mégpedig azért, mert a téma kevésbé kutatott, ráadásul a szegényebb rétegeket helyezi előtérbe. Azokat az embereket, akik sorsáról nem, vagy csak ritkán szólnak a történelemkönyvek. A könyvnek sok erőssége van, én azonban önkényesen csak négyet emelnék ki. Talán az egyik legfontosabb, hogy rendkívül gazdagon illusztrált. Csak elvétve akad olyan oldalpár, ahol nincs egyetlen kép sem. Persze ez nem lenne olyan lényeges, ha a közölt felvételek nem lennének helytörténész, családkutató vagy csak egyszerű érdeklődő számára is izgalmasak. E fényképekhez kapcsolódik a másik erőssége is: az adatközlők szerepeltetése. Olyan fontos adalékokkal és érdekességekkel tarkították a témát, amely nélkül a mű nem lehetett volna egy egész alkotás. A szerző a visszaemlékezéseket precízen illesztette a megfelelő fejezetekhez és erősítette meg a téma emberi oldalát. A már említett helytörténészek és családkutatók lehetőségeire térnék ki. Ugyanis a fényképanyag mellett izgalmas adatbázisként is tekinthetnek a műre. Remélem, megbocsájtják lelkesedésem, ha azt mondom, a helytörténész és családkutató a tíz ujját megnyalja, ha csak a gazdag névanyagra tekint, különösképpen az egykori háztulajdonosok rekonstrukciója kapcsán. Végezetül kiemelném a Julika néni által készített képeket is. Nagyon fontosnak tartom az állapotrögzítést. Világunk folyamatosan változik, formálódik. Ezt a változást is bemutatja a kötet. Azonban napjainkra az átalakulás őrült tempót diktál, és ami ma még áll, lehet, hogy holnap már nem. Ez pedig, sajnos a képek egy részén is látható.

Negatívumként egyedül a saját telhetetlenségemet hozhatom fel. Mert a végére érve szívesen olvastam volna még a visszaemlékezéseket és a történeteket, nézegettem volna régi és mai képeket egyaránt. De ez nem róható fel a kötetnek, csupán nekem.

A 2020-as év végén megjelent, 134 oldalas kötetet szívesen ajánlom minden érdeklődőnek, Jászságon innen és túl.

Vincze János Farkas levéltáros

Fülöpszállás története. Rendhagyó könyvismertetés

Varga Istvánné Fajszi Mária: Mozaikok Fülöpszállás történetéből a II. világháborúig. 2015
Varga Istvánné – Varga István: Mozaikok Fülöpszállás történetéből 1945-től a rendszerváltásig. 2020

Fajszi Mária és férje éveket töltött a kutatással, hogy munkájuk eredményeként megismerhessük a Felső-Kiskunság történelmi léptékkel is ősi településének, Fülöpszállásnak a történetét. Az első és második kötet megjelenését öt év választotta el, s bár mindkettő önállóan megállja helyét a Felső-Kiskunság történelmi irodalmában, kétségtelen összetartozásuk nem hagyható figyelmen kívül. A kötetekben kibontakoznak Varga Istvánné Fajszi Mária történetírói erényei, ám alkotói tevékenységétől elválaszthatatlan az első kötetben még szerényen a címlap verzóján, a másodikban már a címlapon feltüntetett Varga István, aki kutatótársként mindvégig segítője volt a mű megszületésének. Fülöpszállás történetének két kötete egy házaspár elkötelezett közös kutatásainak példaértékű eredménye. A szerzők mindazt megismertetik az olvasókkal, amit a kiskunsági település népe átélt a 13. századtól a 20. század végéig.

A nagy távlatot áttekintő könyvek együttes újra olvasását mindenki számára ajánlom, akik szeretnék alaposabban megismerni a település életének szervesen egymásra épülő mindennapjait. Az első kötetben a szerzők bemutatják hogyan élte át Fülöpszállás lakossága a viharos évszázadokat a kunok hazánkba költözésétől a kiskunsági „törökvilág" évtizedein át a Rákóczi majd Kossuth vezette szabadságharc árnyékában. Hogyan fejlődött a helyi mezőgazdaság a redempció nyomán, s alakult a céhes ipar, míg a népesség gyarapodása és a gazdasági fejlődés következtében Fülöpszállás falu mezővárossá válhatott. Természetesen nem maradhatott ki az izgalmas betyárvilág, a kiegyezés okozta változások majd az I. világháború nehéz éveinek bemutatására sem. A háborúk sajnos soha nem kímélték ezt a népet. Az önállóan is rangos második kötet kezdő évszáma 1945, első fejezete nem véletlenül viseli A háború borzalmai címet. Nehéz évtizedek köszöntöttek hazánkra, benne Fülöpszállásra. Elég csak a további fejezetcímekre pillantani: Felszabadítás-megszállás; Új barázdát szánt az eke; A kulák az év minden egyes napján aktív ellenséges munkát fejt ki, …útban a rendszerváltás felé. Szerzőink az idősebb olvasók számára emlékeket, a fiatalabbaknak szinte hihetetlen eseményeket idéznek hitelesen, emberközeli, olvasmányos formában. A hitelességet nem lábjegyzetek igazolják, hanem a fülöpszállási olvasók, akik közül sokan név szerint részesei a könyvnek. Ők ott voltak az események sűrűjében, szubjektív emlékeiket az olvasó szembesítheti a történelemmel. Ha valakinek mégis kétsége támadna, az a kötet végén megtalálja a leírtak hitelességét igazoló források felsorolását.

Mindkét kötetben külön fejezet tartalmazza a hitélet tárgyi és személyi feltételeinek alakulását, nagyobb teret szentelve a református vallásnak, hiszen történelmi tény, hogy a Felső-Kiskunságban a hívők többsége ezt a vallást követte. Az egyháztörténeti fejezet az első kötetben 1652-ben kezdődik, amikor a fülöpszállásiak lelki életét a neves prédikátor Kálmáncsehi István munkássága formálta.

„ A világ Isten szőtte szőnyeg. / Mi csak visszáját látjuk itt, / És néha – legszebb perceinkben – / A színéből is – valamit." Olvashatjuk a gyönyörű idézetet Remenyik Sándor költeményéből. A szerzők szerencsés kézzel segítik olvasóikat a témához szükséges elmélyülésben. Az idézett versrészlet legyen az elismert költő, vagy egy lelkipásztor alkotása, bizonyosan kiváltja, felerősíti az olvasó megismerés iránti vágyát. A költői gondolat megteremti a hangulatot a múlt eseményeinek befogadásához, felkelti az érdeklődést a helyi történelem alaposabb megismerésére. Az egyház irányító szerepe, befolyása elvitathatatlan és bőségesen dokumentált a fülöpszállásiak lelki és erkölcsi életének formálásában. Hasonlóan fontos szerepe volt és van az iskolai nevelésnek, oktatásnak a települések életében. A jövőt építő gyermekek felkészítése mindenkor kiemelt figyelmet érdemelt a községi vezetőktől és a lakosságtól egyaránt. Egy-egy tanító életre szóló hatással lehetett tanítványaira, nem véletlen, hogy közülük számosan helyet kaptak a Fülöpszállás történetét bemutató kötetekben, részévé váltak a község történelmének. Az iskolai nevelés és a lélek gyógyítása, erősítése mellett szerzőink nem feledkeztek meg a lakosság fizikai egészségének gyógyítóiról az orvosokról, a gyógyszerészekről, de a bábák és a javasasszonyok praktikáiról sem.

Mindkét könyvet gazdag képanyag zárja, vizuálisan is történelemi távlatba emelve Fülöpszállás mindennapjait. Minden olvasónak, különösen a Fülöpszállással közös történelmi múltra tekinthető jászkunsági olvasóknak jó szívvel ajánlom Fajszi Mária és Varga István bemutatott könyveit. Aki teheti, olvassa el a régebben megjelent kötetet is, hogy jobban átélhesse a korban közelebb álló második kötetben leírtakat.

Fülöpszállás történetének második kötetében Mikszáth Kálmántól kölcsönzött ajánlás olvasható: *„Nem azért ajánlom pedig könyvemet az én csendes szülőfalumnak, hogy ott valaki megvegye, s még a tetejébe el is olvassa, hanem azért ajánlom nekik ezt a könyvet, mert tőlük tanultam, ami benne van. Ha van benne valami érdemes, az az övék."*

Úgy vélem Fülöpszállás története mindannyiunké, minden olvasóé, aki érdeklődik a Jászkunság hajdan volt mindennapjai iránt. Hiteles és olvasmányos községtörténet, amelynek segítségével kiki utat találhat a jászkun múlt, a kiskunsági református lakosság történelmének megismeréséhez.

Bánkiné dr. Molnár Erzsébet
ny. múzeumigazgató

Összekacsintás Vágó Pál festőművésszel

A Jászapáti Templomért Alapítvány 2020 májusában „ Kutasd a múltat, tervezd a jövőt!” megszólítással az alábbi felhívás juttatta el Jászapáti lokálpatrióta lakóihoz, fiatalokhoz és fiatal lelkűekhez egy játékos-komoly vetélkedőn való részvételre:

Vágó Pál nyomában – Vetélkedő 2020

„ ... Vágó Pál olyan nekünk, mint a felkelő nap, ami soha nem azért emelkedik magasabbra, hogy elhagyjon bennünket, hanem, hogy jótékony sugarait annál jobban áraszthassa reánk.”
(Jászapáti és Vidéke, 1904. április 3.)

A Jászapáti Templomért Alapítvány 1998-ban alakult meg a jászapáti kéttornyú műemlék templom megmentése érdekében. Fő tevékenysége a kulturális örökség megőrzése, a templom állagának megóvása, a lepusztult és tönkrement elemek javítása.

Alapítványunk 22 éves működése során kiemelt figyelmet fordított városunk szülötte, Vágó Pál munkásságára, főleg templomunk szekkójának megújítására, melyet a híres festőművész és munkatársai készítettek.

A templom héjazatának cseréje után a Vágó Pál szekkó restaurálása következett 2011–2012-ben. Neves művész-restaurátorokat sikerült megnyerni, és Vágó Pál dédunokája, dr. Bóna István vezetésével végezték a hatalmas munkát. Hosszabb időre Jászapátira is költöztek. Egyikük megkérdezte, hol találja a postát. A válasz:
– Menjetek végig a Vágó Pál utcán (ott laktak), balra forduljatok a Hevesi úton a Vágó Pál ház előtt végig a templomig, ott ismét balra, a Vágó Pál Iskolával szemben van a posta.
Kerekre nyitotta szemét, és azt kérdezte:
– Minden Vágó Pál itt?
Sajnos, mi helyiek, felnőttek, fiatalok elég felszínesen ismerjük festőművészünk életét, Jászapátihoz való kötődését, munkásságát, helyét a művészetben.

Programsorozatunk, a **Vágó Pál nyomában. Vetélkedő 2020** – ezt a hiányt szerette volna pótolni, és pótolta is. Fiataljainkat és a városban működő önszerveződésű közösségeket vontuk be szervezett programjainkba – nyugdíjas klub, mozgássérült egyesület, imacsoportok. Három generációs csapatok készültek a több napos vetélkedőre.

Ópusztaszer, 2020. szeptember 12.

A Jászapáti István Király Alapfokú Művészeti Iskola II. csapata a városi sírkertben Vágó Pál sírjánál virágot, mécsest helyez el

Vágó Pál festőművész fiatal korában

Júniusban átadtuk az ajánlott irodalomjegyzéket a helyi oktatási intézmények pedagógusainak, diákjainak és a helyi kisközösségek tagjainak. Kutató munkára invitáltuk a csapatokat a nyári szünidőre.

Bóna István festménye körül a Fülöp család csapata

Szeptember 12.

Előjutalmazásként kirándulást szerveztünk Ópusztaszerre, ahol a Feszty körképet tekintettük meg. A lovas jeleneteket Vágó Pál festőművész készítette, ezért is volt fontos ez a kirándulás, hogy a résztvevő csapatoknak meg tudjuk mutatni ezt a remekművet, hogy fel tudjanak készülni a vetélkedőre.

A Jászapáti Gróf Széchenyi István Katolikus Szakközépiskola csapata a Vágó Pál szobornál

Szeptember 18.

Művészettörténeti órát szerveztünk a jászapáti római katolikus templomban. Az előadás címe: A Vágó Pál szekkó titkai, előadója dr. Bóna István, Vágó Pál dédunokája, művész-restaurátor. A rendhagyó történelemóra keretében Vágó Pál festőművész életútjáról és a jászapáti templom történetéről hallhattak értékes információkat a csapatok.

Szeptember 26.

Vetélkedő, kultúrverseny következett Jászapáti megjelölt helyszínein, intézményeiben: templom, múzeum, könyvtár, temető (Vágó Pál sírja, Vágó Pál Múzeum, Vágó Pál szobor a Szent István parkban). Sok érdekes feladat, festészeti-puzzle, szellemi-totó, rejtvényfejtés várt a versenyzőkre.

Pócs János országgyűlési képviselő aláírja az időkapszulába szánt üzenetét

Október 15.

Vágó Pál szobrának megkoszorúzása, múzeumlátogatás után a sírkertben megemlékeztünk a művész halálának napján a 92. évfordulóról. Ugyanakkor került sor a vetélkedőn részt vevő csapatok munkájának értékelésére, jutalmazására a templomban.

Az ünnepség a *Válogatás a korabeli sajtóból Vágó Pál festőművészről* című kiadvány bemutatásával kezdődött, mely az alapítvány gondozásában készült el minden résztvevő ajándékául.

Az Előszóból idézek: „Kiadványunk célja megismertetni, megszerettetni ismét Vágó Pál festőművész (1853–1928) szülővárosa, Jászapáti és tágabb környezete lakóival. Korában *»mindenki Pali bácsija«* volt, legyen az ma is! Jászapátin 1888 nyarán jelent meg az első hetilap, a Jászság. Ezt követte a Jászapáti és Vidéke (1902–1915, 1919), majd a Jász Ujság (1913–1914, 1919–1944). Ezekből a hetilapokból válogatott cikkekből, riportokból, levelekből, a festőművész vallomásaiból és anekdotáiból állt össze az anyag.

Örülnénk, ha az érdeklődő és figyelmes olvasó észre venné Pali bácsi cinkos összekacsintását:

Olvassátok szeretettel életem, munkásságom történetét, halljátok földieimért való szívdobbanásom! "

(A Jászapáti Templomért Alapítvány Kuratóriuma.)

Az eredményhirdetés és díjátadás után ünnepélyes pillanat következett. Előzőleg elkészítettük az Üzenet a jövőbe – időkapszulát. A csapatok, városunk elöljárói, az iskolák igazgatói, képviselő úr üzeneteiket a jászapáti templomban az időkapszulába helyeztek el, mely 25 év múlva bontható fel. Ígéretet tettünk: Ott leszünk! Megfogadjuk kedves művészünk szavait:

„ Mert nem áldozatot kérni, de áldozatot hozni akarok a fiúi szeretetnek a szülőváros iránt." (Vágó Pál)

Borbás Ferenc emeritus jászkapitány lezárja az időkapszulát. Felnyitásra kerül - 2045. október 15.

A Jászapáti Templomért Alapítvány szeretettel emlékezett meg a mi Pali bácsinkról. Emlékét megőrizzük, továbbadjuk a jövő fiataljainak.

Kis Józsefné kuratóriumi elnök

Földi József: Jászárokszállás története, Krónika a kezdetektől 2020. I. feléig (Jászárokszállás, 2020)

2020-ban látott napvilágot a címben idézett kiadvány. Ez a kék, puha borítású, A/4-es formátumú könyv nem a küllemével teszi kíváncsivá az olvasót, hanem vaskos – 646 oldalas – megjelenésével. A szerző eredeti foglalkozása ugyan közgazdász volt, de mindig is érdekelte szűkebb hazája, a Jászság és Jászárokszállás múltja. Tősgyökeres árokszállásiként – noha már régóta Budapesten él – több évtizede szenvedélyesen kutatja a település történetét. Több tanulmánya, önálló kötete jelent meg, különböző témákban: *A jászárokszállási beszéd, A 120 éves jászárokszállási tűzoltóság története, Családnevek Jászárokszálláson, A Csörsz-árok története stb...* Herbert János után 92 évre született meg ez a kiadvány, amely átfogóan – az őskortól napjainkig – öleli fel a település rég- és közelmúltját. Herbert János 1928-ban monografikusan dolgozta fel Árokszállás történetét, míg a szerző a kronológiát követve jegyezte le – mintegy krónikásként – a főbb eseményket. Gazdag történeti, helytörténeti, néprajzi, régészeti irodalom felhasználásával nemcsak Árokszállás történetéről nyújt ismereteket, hanem számos információt ad a Jászság többi településének, a két Kunság, Heves és Pest megyének a történetére vonatkozóan, valamint némiképp kitekintést kapunk az Alföld a Dunántúl, Erdély és Európa múltjára is.

A szerző tizenkét fejezetben foglalja össze naplószerűen a Jászság, és ezen belül Árokszállás társadalmi, gazdasági, népességmozgalmi, egyháztörténeti, közigazgatási, oktatásügyi, kulturális adatait. A jászok letelepedésének idejét kutatva számos okleveles és helytörténeti forrást elemez, ütköztetve az egymásnak ellentmondó vélekedéseket, illetve hozzáfűzve saját álláspontját. Részletesen ír a Rákóczi szabadságharc, a redemptio helyi vonatkozásairól, az 1848-as szabadságharcban való részvételről. Bemutat néhány prominens családot, személyt (pl. Balatoni Farkas család, Jász Faragó Sándor stb.). A bűnügyi esetek és egyéb furcsa történetek felemlítésével megidézi elődeink emberi gyarlóságait: pl. az 1907-es farkasvadászatot, a legények virtuskodásait, a Külső Fogadóban történt hamispénz öntést. Tanúi lehetünk a település életében fontos vasútvonal megvalósításának, betekintést nyerhetünk a város egykori kulturális életébe, a különböző egyletek működésébe. Végig követhetjük Árokszállás településképének alakulását, vagyis hogyan lett a sáros főtérből a felépített emblematikus középületekkel (Városháza, Közbirtokosság székháza, Nagyfogadó stb.) egy igazi városközpont. Megelevenednek előttünk a II. világháború és az 1950-es évek embert próbáló eseményei is (bombázások, kitelepítések, kuláklistázás), melyek következményeként sok család élete tört ketté.

A rendszerváltás helyi eseményeit is nyomon követhetjük: az 1990-es években újra indult a Jászvidék című helyi lap, a településen hat politikai párt működött, átneveztek számos intézményt, utcát (pl. az egykori Solymosi Ignác Gimnázium, Deák Ferenc, a Köztársaság téri Általános Iskola pedig gróf Széchenyi István nevét vette föl). Ebben az időszakban indultak el a gáz- és telefon beruházások, melyek a lakosság kényelmét szolgálták. A helyi lakosok identitástudatának megerősítésére irányuló törekvés volt a Népfőiskolai Társaság, a Városvédő és Szépítő Egyesület létrahozása, a Jász Ház megnyitása, a helytörténeti kiadványok megjelentetése. A könyv utolsó fejezetében a 21. század helyi történéseit villantja fel a szerző: pl. városképi változások (a piactér szomszédságában kialakított vásárló utca, új köztéri szobrok), ipari park létesítése, kerékpárutak, az idősek apartman háza és a mentőállomás megépítése, artézi kutak fúrása.

A sok hasznos információt tartalmazó adatok között azonban felleltem néhány hibásan közöltet is. Pl. 1953-ban a Lehel-kürtöt nem Hegyesi Füstös István szólaltatta meg a Jász Múzeumban, hanem Kádár Ferenc dévaványai pásztor, a népművészet mestere. Mivel a szerző jegyzetapparátust nem alkalmazott, így nem derült ki számomra, hogy honnan származik ez a téves adat. Egy ilyen nagy lélegzetű munkánál javasolt egy szakmai lektort is felkérni, hiszen forrásmunkaként – feltehetően – többen fogják használni kutatásaik során. A könyv olvasmányosabbá tételének érdekében szerencsés lett volna néhány illusztrációt is mellékelni, amely megtörte volna egy kicsit, az egymást követő adathalmazt. Egy településtérképet is lehetett volna mellékelni, a régi utcák mai neveinek, a régi középületek, jelentősebb magánházak, kutak helyeinek megjelölésével.

Mindezen hiányosságok mellett, ezt a hatalmas helytörténeti adatbázisként forgatható munkát ajánlom minden árokszállási és elszármazott szíves figyelmébe, de a kutatók is hasznos forrásként használhatják. A kiadvány megvásárolható Jászárokszálláson Gonda Csaba húsüzletében, és a Jász Múzeumban 4500.-Ft-os egységáron.

Kókai Magdolna etnográfus

LAPZÁRTA

Rendszeres és alkalmi szerzőink figyelmébe ajánljuk, hogy a következő lapszámunk 2021. április végén jelenik meg. A kéziratokat és a fotókat elsősorban e-mailen legkésőbb 2021. március 21-ig kérjük eljuttatni a szerkesztőségbe.

***

Lapunk a Nemzeti Kulturális Alap Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Kollégiuma, a Jászsági Önkormányzatok Szövetsége, a Nagykun Hagyományőrző Társulás és a személyi jövedelem adó 1 %-nak támogatásával jelenik meg.

nka Nemzeti Kulturális Alap

REDEMPTIO
A jász és kun települések honismereti lapja
Megjelenik kéthavonta
Kiadja a Jász Múzeumért Alapítvány
Felelős szerkesztő: Hortiné dr. Bathó Edit
A szerkesztőbizottság tagjai: Bugyi Gábor, Papné Varga Bernadett, Kókai Magdolna
Előkészítési munkák: Bugyi Gábor, Papné Varga Bernadett
A kiadó és a szerkesztőség címe:
5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.
Tel./fax: 57/502-610
E-mail: jaszmuzeum@gmail.com www.jaszmuzeum.hu
ISSN 1218-9553
Nyomdai kivitelezés: Creatív Color Stúdió Kft.
Tel.:30/230-4521 • www.ccstudio.hu